

Det som er viktig er at personen har en forståelse av sannhet som gjør at han kan bruke sannhetspredikatet på en riktig måte i sitt dagligliv.

Ivar Glundberg

...jeg [vil] lese «Casino Royale», den nyeste Bond-filmen, med utgangspunkt i teorien om den transcendentale metafor.

Anders Fjeld

God can give us a command, and he could punish us. That would make his commandments in some ways inescapable, but it would not make them particularly *ethical* – you would simply have a very powerful boss.

Peter Railton

Artikler:

Julius Brynestad Jørgensen
Davidson and semantical
reductionism

André Lynum
Å ta mål av et språk

Ivar Glundberg
Sannhet
Hva er konsekvensene av å ha en
minimalistisk sannhetsteori?

Anders Fjeld
Immanent og transcendental
metaforikk

Intervju:

Lise Storm Karlsen
Peter Railton

Kritikk:

Lise Storm Karlsen
Lykkens filosofi

Filosofisk supplement er et studentdrevet
fagtidsskrift ved Program for filosofi ved
Universitetet i Oslo

Filosofisk supplement gis ut med støtte fra
Studentsamskipnaden i Oslos Kulturstyre,
Kulturrådet og Program for filosofi ved
Universitetet i Oslo.

<http://foreninger.uio.no/filosofisk-supplement/>

FILOSOFISK
SUPPLEMENT
3 / 2007

NOK 40,-

FILOSOFISK SUPPLEMENT

3/2007

Utgitt ved Program for filosofi UiO

NOK 40,-

ISBN 977-08-09-82200-4

03

språk og virkelighet

Språk^{og} virkelighet

FILOSOFISK SUPPLEMENT 3/2007

ARTIKLER

4 DAVIDSON AND SEMANTICAL REDUCTIONISM

Julius Brynstad Jørgensen

13 Å TA MÅL AV ET SPRÅK

André Lynum

21 SANNHET

HVA ER KONSEKVENSENE AV Å HA EN MINIMALISTISK SANNHETSTEORI?

Ivar Glundberg

30 IMMANENT OG TRANSCENDENTAL METAFORIKK

Anders Fjeld

INTERVJU

41 INTERVIEW WITH PETER RAILTON

Lise Storm Karlsen

KRITIKK

46 LYKKENS FILOSOFI

Lise Storm Karlsen

MESTERBREV

50 Heine Alexander Holmen

51 Anne Rose Røsbak Holmen

FILOSOFISK SUPPLEMENT

3. ÅRGANG 3/2007

Filosofisk supplement er et studentdrevet fagtidsskrift ved Program for filosofi ved Universitetet i Oslo.

Filosofisk supplement gis ut med støtte fra Studentsamskipnaden i Oslos Kulturstyre, Kulturrådet og Program for filosofi ved Universitetet i Oslo.

Trykket hos Bookline, Drøbak

Opplag 500

ISSN: 0809-8220
Org. nr.: 988 784 346

Filosofisk supplement
c/o IFIKK
Postboks 1020 Blindern
0315 OSLO

filosofisk-supplement@ifikk.uio.no
Manus og artikkelforslag mottas per e-post

Abonnement kr 140,- fire utgaver

<http://foreninger.uio.no/filosofisk-supplement>

**TIDSSKRIFT
FORENINGEN**
www.tidsskriftforeningen.no

REDAKSJON

Redaktør: Jan-Fredrik Braseth
Redaksjonssekretær: Anders Skrede
Økonomiansvarlig: Ivar Glundberg
Artikkelansvarlig: Jan-Fredrik Braseth
Intervjuansvarlig: Bjørnar Hagen
Kritikkansvarlig: Ole Vinsnes

Øvrige redaksjonsmedlemmer:

Tina Hartvig
Sanna Harma
Ingrid Hødnebo
Emma Marie Brunsell Dankertsen
Hedda Hassel Mørch
Margit Indrebø Ims

Monica Roland (permisjon)
Ferdinand Mohn (permisjon)
Cathrine Felix (permisjon)

Forsideillustrasjon: Truls Grimstad
Baksidebilde: Henrik Lindal Jensen
Illustrasjoner/foto i bladet: Ragnhild Aamås, Henrik Lindal Jensen

Layout: Anders Skrede

SPRÅK OG VIRKELIGHET

At språk og virkelighet er tett knyttet sammen er det liten tvil om. Det er allikevel ikke alltid tydelig i hvilken grad språk og virkelighet påvirker hverandre. Sapir-Whorf-hypotesen hevder at språket vårt i stor grad styrer hvordan vi oppfatter verden. Det finnes undersøkelser som antyder at mennesker med et språk som skiller mellom fargene grønt og blått, er flinkere til å skille mellom disse fargene enn mennesker med et språk som har det samme ordet for både grønt og blått (som for eksempel vietnamesisk). Liknende tanker kan man også finne hos den østerrikske filosofen Ludwig Wittgenstein i det han sier ”The limits of my language means the limits of my world”. Språket vi bruker, kan altså se ut til å avgjøre hvilke deler av virkeligheten vi kan snakke om. Det som ikke lar seg uttrykke med ord, kan man naturlig nok ikke si noe om. Det er kanskje derfor Wittgenstein sier: ”Whereof one cannot speak, thereof one must be silent”. Heldigvis har artikkelforfatterne i dette nummeret av Filosofisk supplement klart å finne noe de kan si noe om.

Julius Brynstad Jørgensen er førstemann ut, og forklarer oss, med hjelp fra Donald Davidson, hva det vil si at ord og setninger har mening, og hvordan disse kan referere til objekter i verden. André Lynum følger opp med å ta en titt på hvordan studiet av den menneskelige språkevne bør foregå, og hvilke teknikker vi bør benytte oss av. Ivar Glundberg ser på hva det vil si at en setning er sann. Han argumenterer for at egenskapen sannhet ikke behøver å være så kompleks som mange vil ha det til. Til slutt tar Anders Fjeld oss med på en reise gjennom forskjellige filosofiske tradisjoner og disses forhold til metaforer. Deler av dette belyses i en tolkning av den siste James Bond-filmen, *Casino Royale*.

Vi gir deg også et intervju med Peter Railton hvor han legger frem sitt syn på etisk realisme. Han forklarer her hvordan etikken tar utgangspunkt i menneskers velvære, men drøfter også forholdet mellom etikk og estetikk og mellom bevissthet og kropp.

God lesning!

Jan-Fredrik Braseth

DAVIDSON AND SEMANTICAL REDUCTIONISM

by Julius Brynstad Jørgensen

Sitting at the dinner table I find myself urging a pinch of salt for my dish, and I utter the following string of sounds: “kood-yoo-pahs-mee-thuh-sawlt-pleez”. This seems to cause my friend to extend her arm, grab the salt and place it in my immediate vicinity. Someone unaccustomed to the wonders of human language might find this sequence of events quite amazing. The trick rests, among other things, on the relation between the word ‘salt’ and the container of NaCl-crystals on the table. But what is this mysterious relation? How did it come about? And, more generally, what is the relation between the phenomenon known as linguistic meaning and the rest of our world?

This essay concerns two philosophical programmes for answering this type of question. The first, that of the semantical reductionists, is an intuitively appealing programme and in many ways a standard position. Still, it will only be presented briefly as its main function is to be a contrast to the main philosophical programme of the essay; that of late American philosopher Donald Davidson. In developing his thoughts Davidson rejects one of the deepest intuitions of the semantical reductionists. Presenting and discussing this bold move is one of the main themes of the essay.

But before we begin let us put the discussion in perspective by considering the motives philosophers have for inquiries into the nature of meaning. Here I mention only two that have been, and continue to be important.

Motive from naturalism: It is a commonplace claim that most contemporary philosophers consider themselves naturalists - at least in the sense of denying the existence of supernatural entities. The main reason for this is that it is theoretically problematic to postulate non-natural entities that make any kind of causal difference in the spatiotem-

poral world. This would invalidate well-founded physical laws such as the law of conservation of energy. Still, in the example above we saw that the meaning of the word ‘salt’ (and some other words) made a causal difference in making my friend pass the salt. Such considerations motivate philosophers to try to find the place of linguistic meaning in a naturalistic world, and thereby making meaning less mysterious.

Motive from philosophical methodology: Through close attention to the structure and use of language, modern analytical philosophy has succeeded in making many traditional philosophical discussions clearer, or at least less vague. In addition, investigations into the way we use important terms (e.g. knowledge and moral value) has provided many fresh ideas and arguments on old matters. This methodology of using language as a means for making philosophical progress leads us naturally to inquire into what linguistic meaning is. There is good reason to believe that much of modern philosophical methodology would be a great deal more powerful if we knew the nature of meaning. With these points in mind we turn now to the two accounts which constitute the main part of this paper.

SEMANTICAL REDUCTIONISM

The relation between such linguistic expressions as names and predicates on the one hand, and objects and events on the other is known as *reference*; e.g. the word ‘salt’ *refers* to salt. It is intuitively plausible that it is through this relation that language makes contact with the rest of the world. Davidson, as we shall see, rejects this idea, but for semantical reductionism it is crucial, so let us go with it for now. Keeping in mind our motives from above, what

we need is to give a naturalistic account of how words can refer. That is, we state what natural properties determine the reference of a word, and thus we *reduce* the semantical properties of words to naturalistic ones. Some such idea lies at the foundation of most accounts labelled ‘semantical reductionism’.

Davidson’s framing of the problems of meaning is philosophically interesting regardless of the success of his solution.

Now, what brings the semantical reductionists together is that they share a number of intuitively appealing assumptions. Firstly, they agree that the semantical properties of bits of natural language are somehow derived from or constituted by semantical properties of mental states (Fodor, 1987, p. 97; Loewer, 1997, p. 108). This leads them to the idea that the semantical properties of mental states can be assembled in a language of thought (often given the name *Mentalese*), which is to contain mental entities with properties analogous to those of names, predicates, sentential connectives etc. (Loewer, 1997, p. 110-111). Granted this, what is needed for reduction is some theory stating the semantical properties of *Mentalese* in purely naturalistic terms. To implement this programme one must try to connect the instances of the bits of *Mentalese* with instances of certain types of objects or events in the external world. Obviously, the notions needed to pull this through are those of laws and causation. The programme of the semantical reductionists, then, is to give a naturalistic story for semantical properties by establishing causal laws connecting objects and events in the external world with tokens of names and predicates of *Mentalese*, thus providing a direct naturalisation of the relation of reference. A tentative implementation of the programme is found in what is called the ‘Crude Causal Theory’ (CCT): Let *f* be a predicate in *Mentalese* and *F* some property external to the mind; the CCT can then be stated: ‘It is metaphysically necessary that (if tokens of *f* are caused by and only by instances of the property *F* then *f* refers to *F*).’²¹ Although it captures the main intuition of the semantical reductionists, the CCT has obvious problems. An important one is its inability to account for erroneous judgements, e.g. mistaking a cow for a horse. If the sight of a cow can cause an instance of the *mentalese* predicate ‘horse’ then the CCT must allow ‘horse’ to refer to both cows and horses. Of course we know that ‘horse’ does not refer to both cows and horses, so the CCT must be astray. This is called ‘the disjunction problem’ and it has haunted

many a semantical reductionist. Despite the shortcomings of the CCT, semantical reductionists take it to be essentially on the right track and use it as a point of departure, trying to sophisticate it so as to avoid counterexamples. And the accounts have grown quite sophisticated indeed, with appeals to ‘epistemically optimal conditions’ and counterfactual causality. But still deep problems remain, as they themselves admit (Fodor, 1987, p. 98; Loewer, 1997, p. 121).

Davidson finds the CCT simply beyond repair, and we shall soon see why. But if we are to get any clear idea of Davidson’s inventive theory we must not get ahead of ourselves.

DAVIDSON’S HOLISM

In Davidson’s philosophy questions about linguistic meaning take the form of an inquiry into the knowledge that constitutes a person’s competence in a particular natural language, say German (Davidson, 1975, p. 215). Davidson’s approach, simplified, is to replace questions like ‘what is the meaning of *S*?’ with ‘what would a potential interpreter need to know in order to understand *S*?’²² Note the methodological contrast to semantical reductionism with its narrow focus on an isolated word and its object. This change of focus treats a theory of meaning as a part of a more comprehensive theory of interpretation. Framing the difficulties this way enables Davidson to clearly identify a number of requirements he finds any satisfactory theory of meaning must meet. These requirements then act as beacons on the path to his influential theory.

A considerable part of my presentation of Davidson’s thinking will aim at formulating clearly what these requirements are, and what considerations prompt them. One reason for stressing these meta-semantical points is that insight into them is essential for understanding Davidson’s project. Another reason is that Davidson’s framing of the problems of meaning is philosophically interesting regardless of the success of his solution. After having spelled out these requirements I go on to sketch the theory Davidson thinks will be adequate. As mentioned, in the making of his theory Davidson goes against an important intuition found in semantical reductionism; that it is through reference that language is connected to the rest of the world. That is, Davidson finds a direct naturalization of reference impossible and in stead offers a more holistic solution. The point will resurface towards the end.

TWO INTERPRETERS

To facilitate the presentation of his thoughts I will start

by introducing two characters that lurk in the background throughout Davidson's philosophy of language. One is the *Radical Interpreter* (RI, for short). The RI comes to find himself on an isolated island among a native people of which he has no knowledge whatsoever. He does not know what they value in their lives or what beliefs they hold about the world, and he has absolutely no knowledge about what their words mean. The problem of the RI, then, is that he cannot assign meanings to the utterances of the natives, because he has no idea of what beliefs they might be expressing, while he is unable to make out any beliefs because he does not know the meaning of utterances made. Consequently he is forced to simultaneously build a theory of meaning and a theory of belief.

...can we create a theory that displays how a language can be *learnable*?

The other character is the Competent Interpreter (CI). What characterizes the CI is that he understands the utterances made by the people of the relevant speech-community. A paradigmatic example of what his competence enables him to do is this: Upon hearing the words "Es regnet" uttered by a person speaking German, the CI can go on to interpret his words as having the meaning that it is raining.³ It is the competence of the CI that Davidson wants a theory of meaning to give a systematic account of. The theory must spell out the rules and mechanisms used by the CI as he extracts the meaningful parts of an utterance and combine them to yield an interpretation.

An important assumption for Davidson is that someone in a situation sufficiently similar to the RI can become a CI through observing the native speakers. This seems reasonable given that the natives themselves (no doubt as children) have learned the language through observing others. In what comes I will take this assumption as granted. It is time now to see how contemplating the situations of the respective interpreters naturally lead Davidson to a number of requirements for a theory of meaning.

COMPOSITIONALITY AND HOLISM

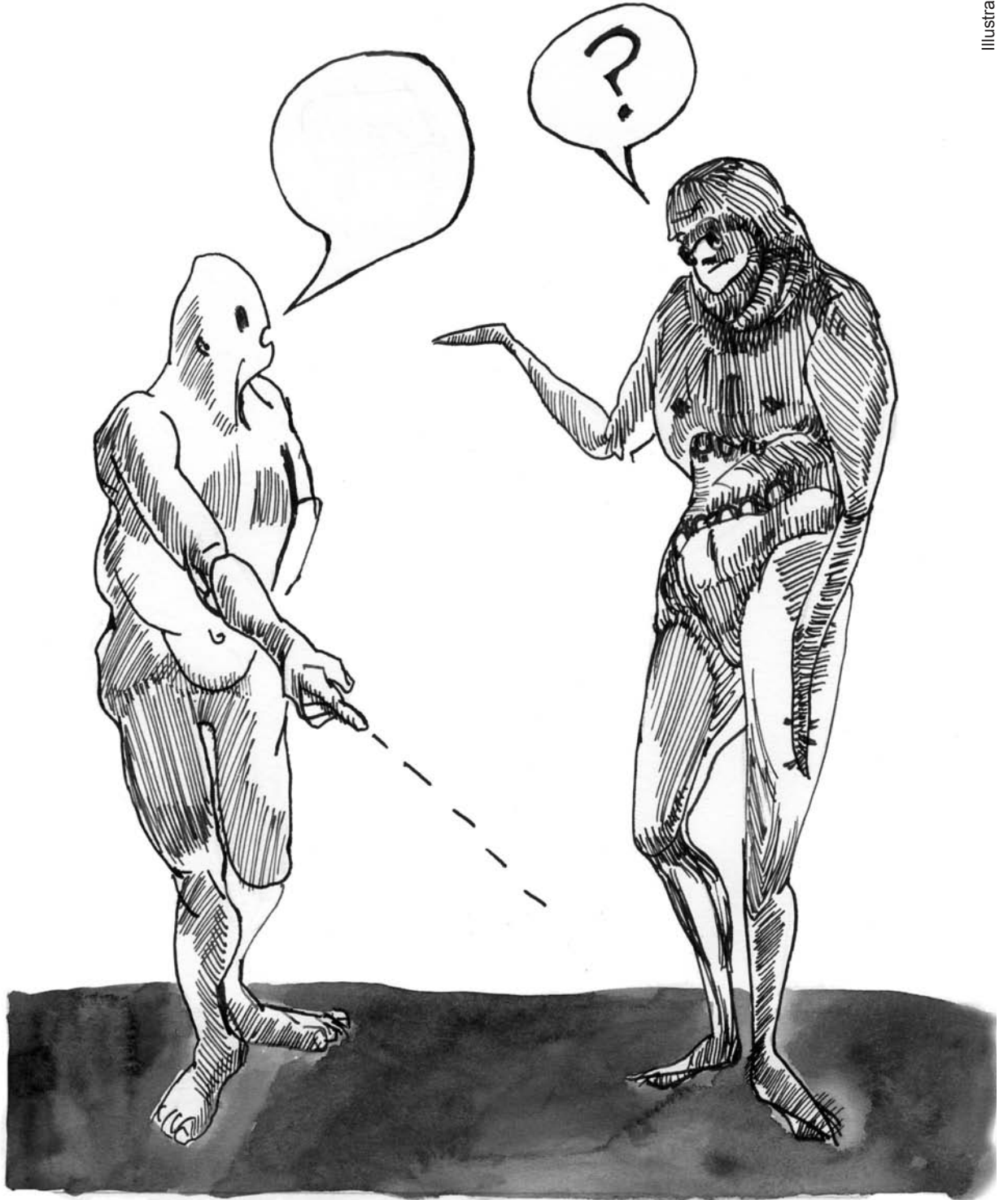
It is a striking feature of the competence of the CI that he is able to understand an unbound amount of sentences, many of which he has previously never encountered. For instance, you (the reader) were just able to understand the previous sentence even though you had never seen it before. Yet, in the process of becoming a CI, the RI improves his skill through the study of only a finite number of sentences. How can we relieve this tension between

the finite and the infinite? That is, how can we create a theory that displays how a language can be *learnable*? It can only be done, claims Davidson, by invoking some form of *compositionality* (Davidson, 1965, p. 8). Roughly put, this is the idea that "meanings of sentences depend upon the meanings of words" (Davidson, 1967, p. 17).⁴

A natural response to such considerations is to try to state a theory that assigns to every word an entity that is its meaning. Davidson finds this strategy, which he attributes to Frege, wholly unexplanatory. The shortcomings of the strategy can be displayed through an example: Take the sentence "Tarski was Polish". Following Frege we say that the meaning of the predicate "... was Polish" is so that if given the meaning of "Tarski" as argument it yields the meaning of "Tarski was Polish" as its value. But this account and its alleged appeal to the structure of the sentence is void. What the theory has done is simply tell us that the meaning of the sentence "Tarski was Polish" is the meaning of "Tarski was Polish", which is obvious to anyone, no competence in English required (Davidson, 1967, p 21).

Davidson draws two conclusions from this, one following in extension of the other. First, it seems clear from the example above that postulating meanings as entities for words will not provide a satisfactory theory of meaning. Davidson writes: "My objection to meanings in the theory of meaning is (...) that they have no demonstrated use" (Davidson, 1967, p. 21), and rather than being helpful "appeal to meanings leaves us stranded further from the non-linguistic goings-on that must supply the evidential base for interpretation" (Davidson. 1973, p. 126-127). Davidson's perhaps surprising move, then, is to give up the talk of entities such as meanings of words in theories of meaning. Following this line, what is needed is a formulation of the requirement that does not commit us to such entities. To achieve this, we use the following formula for the *requirement of compositionality*: A theory of meaning must (i) have finitely many axioms, so that (ii) theorems giving the meaning of the sentences can be derived from the axioms.⁵

The second conclusion springs from trying to fill in the void left when removing word-meanings; even if there are no such entities as meanings of words, surely, words are not meaningless? What account can Davidson give of the meanings of words? Well, there is still a plausible alternative open to him, namely to hold that words do have meanings, but only "in the ontologically neutral sense of making a systematic contribution to the meaning of sentences in which they occur" (Davidson, 167, p. 22). So,

what Davidson advises us is: To find the meaning of a sentence we must look to the parts of the sentence (i.e. the words), but to find the meanings of the parts of the sentence we must look to “the sentences in which they occur”. The corollary of this is that “we can give the meaning of any sentence (or word) only by giving the meaning of every sentence (and word) in the language.” (Davidson, 1967, p.22). This is one face of the pervasive *holism* that is characteristic of Davidson’s project. The same point surfaces a number of times in different terms, some instructive instances are “only in the context of the language does a sentence (and therefore a word) have meaning” (Davidson, 1967, p. 22) and “to interpret a particular utterance it is necessary to construct a comprehensive theory for the interpretation of a potential infinity of utterances.” (Davidson, 1974, p. 148). A theory of meaning must have a structure that respects this holistic character of meaning by not assigning determinate meanings to words or sentences. Rather, it must display the endeavour of acquiring a language as a process of trial and error aiming to fit the words and sentences into an acceptable pattern.⁶

LANGUAGE, EMPIRICISM AND THE PRINCIPLE OF CHARITY

From what we have learned we can now re-describe the RIs project as one of deriving, through a process of trial and error, a finite amount of axioms from which he can then extract the meanings of individual sentences. But given his radical epistemic situation it seems hopeless to arrive at any even remote theory that can be tested. Impossible as it may seem, we have already granted that the task is surmountable. Hence there must be some non-semantic evidence available that the RI can start his theorizing from, viz. there must be some sort of connection between the semantical (of which the RI has no knowledge) and the empirical (which the RI can access insofar as his senses are intact). On this basis, Davidson provides the following *empirical requirement*: a theory of meaning must be so that it “can be given empirical application by appeal to evidence described without using linguistic concepts.” (Davidson, 1977, p. 215). This can be seen as another way to formulate the motive from naturalism mentioned in the introduction.

We will return to the nature Davidson ascribes to this empirical evidence, but for now we may note the RI will still be uncertain as to how to know whether progress is being made. For if he does not know any implications of a satisfactory theory, how can he go about testing a tentative version? The solution lies in what is now com-

monly known as the Principle of Charity. The Principle of Charity takes on different forms, and eludes strict definition. Still the core seems to be a kind of “methodological advice to interpret in a way that optimizes agreement” (Davidson, 1973, p. 137). between informant and interpreter.⁷ The Principle much facilitates the task of the RI. He is suddenly in a situation where he can pretty much fix the beliefs of the natives (since, according to the Principle, their beliefs are basically his own) while solving utterances for meaning (Davidson, 1973, p. 137). The RI might find the considerable and sudden improvement in his situation too good to be true. What can Davidson provide as justification for this methodology?

...we may conclude that interpretation is possible only in so far as informant and interpreter have corresponding causal relations with the outside world.

Davidson’s argumentation on this point is simple and powerful. I will give it as a defence for two sub-principles of the Principle of Charity. Firstly, if the RI is to get anywhere at all he must at least in some cases be able to tell from the circumstances what the natives are talking about. Plausible cases here are ones where the informants make use of demonstratives and indexicals⁸, as in “Dass ist Schnee”. So there must be some way for the RI to tell what objects or events the natives find it natural to remark on. What the interpreter must do is “take the speaker to be responding to the same features of the world that he (the interpreter) would be responding to under similar circumstances.” (Davidson, 1991, p. 211). Davidson baptizes this the Principle of Correspondence. The importance of this principle is easily seen if we imagine a case where it does not obtain. Let’s say the RI is on Mars trying to make out the language of the Martians. Unknown to him, the Martians have an entirely different kind of sensory system (ultraviolet sight, echolocation, etc.), and therefore talk about a range of events unperceivable for the RI. It seems clear that he will not make much headway.⁹ If we follow Davidson here, we may conclude that interpretation is possible only in so far as informant and interpreter have corresponding causal relations with the outside world.

The second sub-principle, the Principle of Coherence, advises the RI to make his interpretations so as to “discover a large degree of local consistency in the thought of the speaker.” (Davidson, 1991, p. 211). But how can the RI rule out the possibility that the natives hold wildly inconsistent beliefs? We have assumed that the RI *can* come

to interpret the natives. Obviously, this is only possible if the natives are actually successfully communicating among themselves. Now, say a speaker successfully communicates using the native expression equivalent to “Bears are dangerous animals”. Since the communication is successful we can no doubt assume the listeners rightly attribute to the speaker the belief that bears are dangerous animals. The RIs worry, then, is that the speaker might also hold beliefs to the effect that bears are a type of flower, no flowers are animals, everything dangerous is also desirable to encounter and, finally, no flowers are dangerous, only desirable to encounter. Being faced with such a case of cognitive lunacy it seems we can think of nothing but to deny that the speaker holds the belief appropriately expressed by the sentence “Bears are dangerous animals”. Thus we conclude that the listeners did not attribute correctly a belief to the speaker, which blatantly contradicts our presupposition that successful communication was being made. Davidson makes the point admirably clear: “If we cannot find a way to interpret the utterances and other behaviour of a creature as revealing a set of beliefs largely consistent and true by our own standards, we have no reason to count that creature as rational, as having beliefs or as saying anything.” (Davidson, 1973, p. 137). The upshot of all this is that the RI may safely draw on the advantages of the Principle of Charity when building his theory of interpretation. For if the Principle turns out not to apply to the case at hand, interpretation is either impossible (as in the Martians case) or there is nothing to interpret (as in the cognitive lunacy case). Note that Davidson’s argumentation did not draw on any presuppositions about the intelligence of the natives. All that was needed for the argumentation to work was the assumption that the RI can come to understand their speech (Davidson, 1973, p. 137).

T-SENTENCES AND TARSKI-STYLE THEORIES OF TRUTH

We turn now to a formal issue. Part (ii) of the requirement of compositionality mentions ‘theorems giving the meaning of the sentences’. What is the nature of these theorems? Davidson considers some alternatives. The theorems could take the form ‘s means m’ where ‘s’ is to be replaced by a name of a sentence, and ‘m’ is to be replaced by a term that refers to the meaning of the sentence. But this would clearly imply treating meanings as entities, an approach Davidson rejects for reasons given above. Instead, one could try ‘s means that p’ where ‘p’ is replaced by a sentence that gives the meaning of ‘s’. The

problem here is the ‘means that’, since it gives rise to what is known as an *intentional context*¹⁰. Intentional contexts are only treatable by an appeal to the distinction between meaning and reference, and thus we would be arguing in circles since meaning is the very notion we seek to clarify. Davidson suggests the following solution: “let us try treating the position occupied by ‘p’ extensionally: to implement this, sweep away the obscure ‘means that’, provide the sentence that replaces ‘p’ with a proper sentential connective, and supply the description that replaces ‘s’ with its own predicate. The plausible result is:

(I) s is T if and only if p.” (Davidson, 1967, p. 23).

Let us now examine the features of the theorems on the form (I) (called T-sentences) and see if it meets the current needs. The ‘s’ is still to be replaced by a name of a sentence, while the ‘p’ is to be replaced by that sentence, viz. the ‘s’ mentions the sentence, the ‘p’ uses it. The biconditional, then, is a natural choice of connective since the ‘s’ and the ‘p’ are clearly equivalent. The T-sentences are obviously extensional since all their parts are familiar from Frege’s quantificational logic. But what about the predicate “is T”?¹¹ Is it a predicate we know from ordinary speech? To see what predicate it might be, let us sample a few theorems on the form (I):

“Snow is white” is T if and only if snow is white.
“Candy is sweet” is T if and only if candy is sweet.
“Water quenches thirst” is T if and only if water quenches thirst.

A short contemplation of the examples should lead to the conclusion that “is T” will apply just to the true sentences; “is T” is simply “is true”. So we see that Davidson is following Frege’s old thesis that the meaning of a sentence can be expressed through its truth-conditions. But in what sense do the T-sentences give the meaning of the sentence named in it? That a T-sentence gives satisfactory truth-conditions is not enough to make sure that it gives the meaning since it does not say that the mentioned sentence is true *because* the truth conditions are fulfilled (Davidson, 1973, p. 138). This opens for absurdities like the T-sentence ““Snow is white” is true if and only if grass is green”, which makes ‘snow is white’ true, but clearly does not give its meaning. The solution, again, must be holistic. We can be sure that a T-sentence gives the meaning of the named sentence provided we know a theory satisfying the Principle of Charity that implies the T-sentence

Illustrasjon: Ragnhild Aamås

(Davidson, 1973, p. 138). Such a theory could not plausibly entail a T-sentence like the one above without also entailing something like “‘That is snow’ is true if and only if the demonstrated object is grass”, which is intolerable to the Principle of Charity (Davidson, 1967, p. 26, note 10; Miller, 1998, p. 273-276).

The road taken by Davidson in the above paragraphs was not trotted without anterior motive. In one of his most famous articles, Alfred Tarski, a polish logician whose work Davidson admires, derives the exact same form for theorems. He then goes on to write:

Now at last we are able to put into a precise form the conditions under which we will consider the usage and the definition of the term “true” as adequate from a material point of view: we wish to use the term “true” in such a way that all equivalences on the form (T) can be asserted, and *we shall call a definition of truth “adequate” if all these equivalences follow from it.* (Tarski, 1944, p. 71).

Tarski demonstrated how to construct definitions of truth for some formal languages that are materially adequate in this sense. And, importantly, Tarski’s semantical definitions of truth fulfil, in an exemplar way, Davidson’s requirement of compositionality that we know from above.¹²

The truth-definitions that Tarski provided for some formal languages seem to come close to capturing the knowledge needed to interpret these languages. A natural

idea then would be to apply the same structure to natural languages, which is exactly the route Davidson opts for. Thus we have arrived at Davidson’s main thesis, which can be rendered as follows: *If we are able to construct a Tarski-style theory of truth for a natural language we would have a satisfactory theory of meaning for that language. Furthermore, knowledge of the theory and of the fact that it is satisfactory would suffice to yield interpretation of any utterance by a member of the relevant speech-community* (Davidson, 1967, p. 35; 1973, p. 131; 1975, p. 161; 1977, p. 218 and 222). Davidson, then, holds that a semantical theory of truth can serve as a theory of meaning and as a theory of interpretation. In other words, he thinks that a satisfactory Tarski-style theory of truth for a natural language constitutes a systematic description of the competence of the CI.¹³

EVIDENCE AND THEORY BUILDING

It is time now to sum up the requirements Davidson has put on the evidence that is to provide a non-semantical basis for meaning, as it will help to see what the solution might be. Given holism, the evidence must be on the level of closed sentences. Since we are talking about a theory of truth, the evidence must be related to the truth-value of the sentences. Finally, the evidence must be available to the RI, allowing him to construct a Tarski-style theory of truth which is satisfactory to the Principle of Charity. Davidson’s solution is to take as evidence instances where the native takes the attitude of ‘holding true’ to an uttered sentence. This attitude is something the RI will plausibly be able to identify even if he does not understand exactly what is being asserted (Davidson, 1973, p. 135). Since natural language is full of indexical features, this attitude will vary according to the circumstances, even when the sentence is the same. And according to the Principle of Charity, the natives will hold sentences true only in circumstances where they are in fact true, and the RI will be able to determine what the relevant circumstances are. So by varying the circumstances while keeping the sentence fixed, and testing when the natives holds it true, the RI can infer the meaning of the sentence. What the RI must do, then, is go from a large amount of evidence on the form:

(E1) The natives holds true ‘Es regnet’ now, and it is raining now, and

(E2) The natives do not hold true ‘Es regnet’ now, and it is not raining now to

(T)-theorems like:

(I) ‘Es regnet’ is true if and only if it is raining (Davidson, 1973, p. 135).

Thus Davidson’s proposal is that “we should imagine

the theory builder assuming that some T-sentences are true on the evidence, building a likely theory, and testing further T-sentences to confirm, or supply grounds for modifying the theory.” (Davidson, 1977, p. 222). In this way the RI slowly improves his skills by fitting the words into the right pattern.

THE STATUS OF REFERENCE

The disagreement between Davidson and the semantical reductionists is brought to a head when considering the status of reference. To Davidson the relation of reference is simply not a place where there is direct contact between language and objects and events in the world, i.e. reference *cannot* be naturalised directly.¹⁴ Instead, Davidson suggests, we should think of reference (and word-meaning) as a theoretical construct needed to implement the theory, but not open to direct confrontation with evidence. Here he draws an analogy to physics. In explaining macroscopic properties like solubility and vaporising we appeal to an unobserved microscopic structure. If we assume an anti-realist position to this enterprise, the part played by the microscopic structure is exhausted by its use in predication and explanation of macroscopic events, and any evidence for the nature of the microscopic structure is to be found on the macroscopic level. Analogously, the part played by reference in theories of meaning “is exhausted in stating the truth conditions for sentences”, and any evidence for the semantical properties of words is to be found on the level of closed sentences.

But under this disagreement on reference lies a fundamental difference of methodology. Davidson tries to throw light on linguistic meaning by examining the features of communication on a holistic level. Conversely, the semantical reductionists focus on the smallest units of meaning. On the face of it these strategies seem compatible and with luck even mutually enlightening. However, the two are really contradictory. The semantical reductionists presuppose that the meaning of a word is an entity suitable for examination in isolation. Davidson, on the other hand, maintains that a word only has meaning in the context of a language.

As so often in philosophy, both these methodologies can be coherently defended. The interesting question to ask is: which strategy is able to provide us with valuable insights? Here I find semantical reductionism at a loss, and

for a definite reason. As mentioned, the theories of the semantical reductionists typically are sophisticated structures built to avoid counterexamples, without focus on how language connects to other aspects of human life. Further, even the most complex ones are only moderately successful at solving problems. But still the semantical reductionists hold on to their strategy with both hands.

To Davidson the relation of reference is simply not a place where there is direct contact between language and objects and events in the world,...

Why? Because they are so very sure that linguistic meaning *must* ultimately rely on causal relations between natural objects (Fodor, 1987, p. 98). This is an idea accepted by most, even Davidson, but it seems that the intense focus on it makes them overlook an important point spelled out in Davidson’s philosophy of mind: Assume that there is causality between natural objects behind every *single* linguistic event. This need not mean that one can specify *types* of causal relations and natural objects which constitute *types* of linguistic events.¹⁵ E.g. it might prove impossible to specify the physical conditions necessary and sufficient for a person to think ‘horse’, or any other linguistic thought. The reason is that the system where linguistic meaning arises, the mind, is so complex and has such idiosyncratic features (i. e. a large degree of coherence) that its workings resist capture in a strict lawlike language. If this is so there is little reason to expect semantical reductionism to make any fruitful advances, and the strategy of naturalizing reference should be abandoned.

In contrast to semantical reductionisms logical puzzles, I find Davidson’s holistic strategy has led to many insights into the relations between fundamental concepts. He has displayed how coherence of thought is presupposed in meaning, and how communication is made possible through our resemblance in sensation and thought. Further, he has shown us it is only by viewing each other as rational lovers of truth that we can achieve good interpretations of the speech of others. These are deep and exiting ideas, and if I have to give up my intuitions on reference to justify them, then I for one am willing.

NOTES

- 1 The formulation of the CCT is from Loewer (1997, p. 112).
- 2 This can be seen from the definition of a theory of meaning used in Davidson (1973, p. 125). In the explicit substitution of questions I draw on Malpas (2003) and Ramberg (2002).
- 3 The emphasis on interpretation, as opposed to translation marks a contrast to Davidson's mentor Quine. In translation one passes from "Es regnet" to "It's raining". But this does not necessarily display any semantical competence since we may well imagine a Norwegian having simply memorized a German-English translation manual. He would then be able to make the above move without any knowledge of what the sentences were about.
- 4 The idea of compositionality traces back to Frege.
- 5 This formulation of the requirement of compositionality is, in essence, from Miller (1998, p. 247).
- 6 Ramberg (2002), see also Davidson "Reply to Jim Hopkins", in Lewis Hahn (ed.), *The Philosophy of Donald Davidson*, where he attributes the idea to Wittgenstein.
- 7 This is a crude formulation indeed, and much effort has been made to sophisticate it (see Lewis (1974) and Heal (1997), but the formulation will suffice for our present purposes.
- 8 That is, "words and phrases whose interpretations are dependent on features of the context in which they are used" (Deutsch, 1998).
- 9 The example here is due to Ramberg (2002).
- 10 That is "a context in which the substitution of expressions having the same semantic value need not preserve the semantic value (truth-value) of the original sentence" (Miller, 1998, p. 250).
- 11 The predicate is needed to make the sentence grammatically correct, otherwise it would be something like "John if and only if p". The point is made by Miller (1998, p. 254), who accredits it to Mark Platts.
- 12 Tarski shows this in "The Concept of Truth in Formalized Languages". Regrettably, there is no space here to give an account of Tarski's work. The reader is asked to take for granted that his definitions do satisfy the requirements of compositionality and material adequacy.
- 13 Many, including Tarski himself, have doubted that his method can be applied to natural languages. This is a very important objection that Davidson discusses this in much of his work. Here, however, I am just concerned with giving an outline of Davidson's ideas, and so I leave this issue without further comment.
- 14 Davidson's semantical anti-reductionism should be seen in connection with his anti-reductionism in philosophy of mind. The link is that in both cases it is the holistic character of the matter, and especially commitments to consistency and coherence, that makes reduction to physical language impossible. For the whole argument see Davidson (1970).
- 15 This is a simplification of Davidson's anti-reductionism in philosophy of mind. For the whole argument see Davidson (1970).

REFERENCES

- Davidson, D. 1982, "Theories of Meaning and Learnable Languages", in Davidson, D. *Inquiries into Truth & Interpretation*, Clarendon Press, Oxford
- Davidson, D. 1967, "Truth and Meaning", in Davidson, D. *Inquiries into Truth & Interpretation*, Clarendon Press, Oxford
- Davidson, D. 1970, "Mental Events", in *Essays on Actions and Events*, Clarendon Press, Oxford
- Davidson, D. 1973, "Radical Interpretation", in Davidson, D. *Inquiries into Truth & Interpretation*, Clarendon Press, Oxford
- Davidson, D. 1974, "Belief and the Basis of Meaning", in Davidson, D. *Inquiries into Truth & Interpretation*, Clarendon Press, Oxford
- Davidson, D. 1975, "Thought and Talk", in Davidson, D. *Inquiries into Truth & Interpretation*, Clarendon Press, Oxford
- Davidson, D. 1977, "Reality Without Reference", in Davidson, D. *Inquiries into Truth & Interpretation*, Clarendon Press, Oxford
- Davidson, D. 1991, "Three Varieties of Knowledge", in Davidson, D. *Subjective, Intersubjective, Objective*, Clarendon Press, Oxford
- Deutsch, H. 1998, "Demonstratives and indexicals", in Craig, E. (Ed.), *Routledge Encyclopedia of Philosophy*, Routledge, London
URL=<http://www.rep.routledge.com/article/X010>
- Fodor, J. 1987, "Meaning and the World Order", in *Psychosemantics*, MIT Press, chapter 4
- Heal, J. 1997, "Radical Interpretation", in Hale, B. and C. Wright (eds.) *A Companion to the Philosophy of Language*, Blackwell Publishing
- Lewis, D. 1974, "Radical Interpretation", in *Philosophical Papers Vol. I* (1983), Oxford University Press, New York
- Loewer, B. 1997, "A Guide to Naturalizing Semantics", Hale, B. and C. Wright (eds.) *A Companion to the Philosophy of Language*, Blackwell Publishing
- Malpas, J. 2003, "Donald Davidson", in Edward N. Zalta (ed.) *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*,
URL = <http://plato.stanford.edu/archives/win2003/entries/davidson/>
- Miller, A. 1998, *Philosophy of Language*, UCL Press, London
- Ramberg, B. 2002, *Notes and mp3-files for introductory lectures in philosophy of language*, URL=<http://folk.uio.no/bjoerntn/grunnfag2002.htm>
- Tarski, A. 1944, "The Semantic Conception of Truth and the Foundations of Semantics", in Martinich, A. P. (ed.) *The Philosophy of Language*, Oxford University Press, New York

ØNSKER DU Å SKRIVE FOR FILOSOFISK SUPPLEMENT?

Filosofisk supplement er et studentdrevet tidsskrift tilknyttet Program for Filosofi ved UiO. Vi trenger artikler, anmeldelser og intervjuer til våre framtidige utgivelser. Ønsker du å skrive for oss, ta kontakt på e-post: filosofisk-supplement@ifikk.uio.no. Mer info finner du også på vår hjemmeside <http://foreninger.uio.no/filosofisk-supplement/>

Å TA MÅL AV ET SPRÅK

av André Lynum

Denne artikkelen vil belyse ulike måter å angripe studiet av språk på innenfor teoretisk lingvistikk. Den vil vise at studiet av språk også berører filosofiske problemstillinger, som erkjennelsesteori, og skillet mellom empirisme og rasjonalisme. Det vil presenteres empiriske metoder som et alternativ til rådende metodikk med opphav i generativ lingvistikk. Automatiske maskinlæringsteknikker fra empirisk lingvistikk vil knyttes til teknikker for automatisk forskning innenfor andre felt.

Det er knyttet mange spørsmål til forskning på menneskets språkevne. Hva er den, og hvilke uttrykk av den har man mulighet til å studere? Også erkjennelsesteoretiske problemstillinger melder seg, som hvilke kilder til kunnskap man bør vende seg mot, og i hvilken grad man kan legge abstrakte egenskaper til grunn for sine hypoteser. Hvordan man besvarer disse spørsmålene legger grunnlaget for hvilke hypoteser man kan stille og hvordan man kan gå til verks for å samle støtte for dem. Denne artikkelen vil presentere to ulike svar på disse to spørsmålene og belyse hvordan de former metode og hypotesedannelse. Fokus vil være på nyere metoder motivert av empiriske teknikker, særlig rent datadrevne metoder som har blitt utviklet av lingvist John Goldsmith, og på hvordan de forholder seg til den forståelse av språk som ble utviklet av Noam Chomsky på slutten av 50-tallet og som har vært rådende innenfor generativ lingvistikk siden.

Goldsmiths empiriske teknikker er nært beslektet med statistiske maskinlæringsteknikker, men kan også sees i sammenheng med arbeider innenfor automatisk forskning hvor deler av forskningsprosessen overlates til automatiske prosesser. Goldsmith argumenterer først og fremst for en automatisk og empirisk basert evaluering av hypoteser innenfor visse lingvistiske arbeider, men hans automatiske

utvikling av morfologisystemer fra språkdata kan forstås som et system for automatisk hypotesegenerering og utvikling.

Denne artikkelen vil ta utgangspunkt i generativ lingvistikk siden denne retningen innenfor lingvistikken har hatt til hensikt å beskrive menneskets språkevne på en abstrakt måte. Derfor kan generativ lingvistikk knyttes til viktige filosofiske spørsmål som erkjennelsesteori og skillet mellom rasjonalisme og empirisme. Det er min påstand at de motsetningene innenfor teoretisk lingvistikk som blir beskrevet også representerer en dypere uenighet på disse områdene, og at denne konflikten innenfor lingvistikk representerer et skjæringspunkt mellom to oppfatninger av hva språk som kognitiv egenskap er, og i en større erkjennelsesteoretisk sammenheng hvilke problemer man har med å definere hva et språk er.

GRUNNLAGET FOR MODERNE GENERATIV LINGVISTIKK

Fødselen til moderne lingvistikk sammenfaller med det som har blitt kalt den kognitive revolusjon. Startskuddet var Chomskys kritikk av den psykologiske behaviorismen og dens forsøk på å beskrive den menneskelige språkevne ved bruk av eksternt observerbare stimuli og respons alene (Chomsky 1957). Chomsky formet teoretiske argumenter for at den uendelige variasjonen vi finner i menneskelige språk ikke kan forklares med en seriell modell slik psykologen Skinner hevdet, men snarere krevde en rekursiv struktur¹. Dette ga opphav til Chomskys banebrytende teorier om generativ syntaks som fikk sterk innflytelse på lingvistisk forskning.

I et forsøk på å studere denne rekursive strukturen konsentrerte Chomsky seg om en abstraksjon av det neu-

rofysiologiske apparatet som faktisk befinner seg i hjernen og som han antok var utenfor rekkevidde å studere. Denne abstraksjonen skulle beskrive en idealisert menneskelig språkevne og hadde til hensikt å minimalisere betydning av sosiopolitiske og normative faktorer slik at man best mulig kunne studere den felles menneskelige språkevnen. Han forstår språkevnen som en relasjon mellom språkbrukernes fysiske hjerne og det idealiserte språket. Som en følge av dette forkaster Chomsky de observerbare språklige ytringer som han kaller E-språk og konsentrerer seg om denne relasjonen som han kaller I-språk, en abstraksjon av den generelle menneskelige språkevnen slik den fremstår som språkbrukerens kompetanse på sitt morsmål (Chomsky 1986).

FOKUS PÅ DEN INTERNE SPRÅKEVNE

Chomsky ser for seg syntaks som et fenomen som både kan isoleres fra annen kontekst og som i stor grad er formet av de underliggende kognitive strukturer som former I-språket. Han velger å konsentrere seg om dette feltet, og han hevder at I-språket nødvendigvis må eksistere siden språket er produktivt på en måte som ikke kan avledes ved analogi eller læring slik mer empirisk orienterte lingvister og språkfilosofene hadde beskrevet den menneskelige språkevnen². E-språket blir betraktet som et slags sekundært og uinteressant fenomen. Studiet av E-språk vil lede til tvilsomme og arbitrære strukturer som ikke er interessante siden det kan utvikles flere grammatikker som beskriver det observerbare materialet i motsetning til studiet av I-språk som vil lede til den riktige underliggende strukturen. Dette fordi Chomsky fremmer en hypotese som hevder at de forskjellige I-språkene ikke er uavhengige, men består av en felles kjernestruktur S_0 og et lært element (Chomsky 1986).

Chomsky reduserer fokuset for lingvistisk forskning til S_0 , den felles kognitive kjernen i I-språket, som han kaller Universal Grammar (UG). Hypotesen om en slik felles kognitiv egenskap er blitt kalt UG-hypotesen og består av de strukturer som igjen legger grunnlag for hvert språks struktur. En velkjent metafor, inspirert av den nå nærmest forlatte prinsipp- og parameterteorien (PPT), er UG – et sett med brytere som styrer strukturen til I-språket. Chomsky beskriver UG som en struktur som setter rammer for hvordan hvert enkelt I-språk kan være formet (Chomsky 1986). UG er dermed en abstrakt teoretisk konstruksjon som legger føringer for strukturen til I-språket, en annen abstrakt konstruksjon. Det er eksistensen til UG som motiverer studiet av I-språket, men hva UG-hypotesen skal inneholde er et omstridt spørsmål. Dette har

konsekvenser for Chomskys syn på språkforskning. En felles styrende struktur for den menneskelige språkevnen avviser all relativisme i forhold til I-språket. En teori om et gitt I-språk må samsvare i sin modell for S_0 i forhold til andre I-språk. Samtidig vil det være mulig for studiet av et I-språk å gi informasjon om strukturen til et annet I-språk. Et relativistisk syn på språk er dermed utelukket under UG-hypotesen, og det følger av den at det er meningsløst å studere enkeltspråk for seg (Chomsky 1986).

Det er spesielt for lingvistikk at lingvisten kan bruke sin egen bedømmelse av språklige ytringer i kraft av å være en innfødt språkbruker av sitt morsmål.

Som den beste kilden til studiet av I-språket benytter Chomsky en innfødt³ språkbrukers bedømmelse av velformetheten til en språklig ytring. En slik bedømmelse regnes som direkte evidens, ikke for selve I-språket, men for de begrensninger I-språket legger på språklige ytringer. Chomsky holder eksplisitt døren åpen for annen evidens, og muligheten for at slike bedømmelser blir avleggs hvis et bedre verktøy skulle bli tilgjengelig (Chomsky 1986), men på det nåværende tidspunkt gir disse bedømmelsene en unik innsikt i I-språkets struktur. En teori bør ifølge Chomsky beskrive den mengden av ytringer som er velformede og da per definisjon dens komplementære mengde av ikke-velformede ytringer. Dette skarpe skillet mellom velformede og ikke velformede setninger har vært sentralt innenfor generativ lingvistikk siden, og målet har vært å skape formelle systemer som beskriver denne mengden av velformede ytringer. En innfødt språkbrukers bedømmelse er kilden man bruker for å finne eksempelytringer, og videre brukes analytiske og teoretiske verktøy til å forme de antatte strukturene (Chomsky 1986). Det er spesielt for lingvistikk at lingvisten kan bruke sin egen bedømmelse av språklige ytringer i kraft av å være en innfødt språkbruker av sitt morsmål. Dette gjør at metodikken innenfor generativ lingvistikk kan ligne på introspeksjon og kritikere har hevdet at fokuset i for høy grad er på forståelse på bekostning av deknning (Goldsmith 2007). Vi kommer tilbake til en mer rigorøs bruk av slike bedømmelser slik de har blitt anvendt av lingvistene Joan Bresnan og Ivan Sag senere i artikkelen.

Det kan også se ut som om UG ikke bare er en hypotese, men at den har en større rolle som motivasjon for generativ lingvistikk som forskningsfelt. For meg som

student var det påfallende hvordan UG presenteres som et fokus for språkforskning i begynnelsen av en lærebok for så å forsvinne nesten helt når man snur seg mot det faglige materialet⁴. Noe lignende kan sees i publiserte artikler hvor UG-hypotesen trekkes fram på et mer abstrakt og retorisk nivå, som i Bresnan (1994), snarere enn som en hypotese med nok innhold til å kunne inngå i direkte støtte for en gitt teori.

KRITIKK AV GENERATIV LINGVISTIKK OG UG-HYPOTSESENS INNHOLD

Generativ lingvistikk og Chomskys påstander om grunnlaget for vår språkevrne har vært utsatt for økende kritikk. På den ene siden har man kritikere som ser på språket som et rent lært konstrukt og mener at vår språkevrne er en del av en generell læringsevne. For disse kritikerne kan språket læres fra observert språkbruk alene, og de er skeptiske til et kognitivt apparat dedikert til språk. Denne kritikken er i hovedsak negativ og søker å finne motbevis og kritisere fremlagte bevis for UG snarere enn å legge fram et positivt program for studiet av menneskelig språkevrne (Sampson 2000).

På den andre siden har man Chomsky selv som argumenterer for at det finnes en rik kognitiv struktur med sterk innflytelse på et språks form. En litt spøkefull formulering som er brukt til å beskrive UG er «som kontrollpanelet på et fly», fylt med innstillinger og brytere som styrer språklige fenomener.⁵ Chomskys teoretiske konstruksjon av UG og hans betegnelse av denne egenskapen som en algoritmisk konstruksjon lik en datamaskin har vært utsatt for sterk kritikk innen kognitiv psykologi og neurofysiologi som har mer direkte studier av hjernens oppbygning som mål.⁶

DET EMPIRISKE ALTERNATIV

Lingvistiske empirister ligger mellom disse to ytterpunktene og avviser ikke UG som abstrakt konsept, men ønsker å minimalisere hva som legges i denne hypotesen uten tilstrekkelig evidens fra observerbare data.⁷ En kritiker av generativ lingvistisk metode er Goldsmith. Han fremsetter to argumenter som kritikk av hvordan generative lingvister forsker på den menneskelige språkevrne. Det ene er et forsøk på å redefinere rollen til UG-hypotesen. Det andre er en oppfordring til generative lingvister om å ta observerte data mer på alvor.

Kritikere som Goldsmith ønsker ikke å avvise UG-hypotesen, men mener at man bør sette den i et nytt perspektiv. Han hevder at innholdet i UG-hypotesen må revideres og bringes i samsvar med nye metoder som er

Illustrasjon: Ragnhild Aamås

blitt tilgjengelige og med resultater fra andre felt.⁸ Det er dette empirisk orienterte alternativet jeg ønsker å presentere her.

Goldsmith henviser til en allmenn skepsis innenfor forskning til å lene seg på abstrakte konstruksjoner man ikke har direkte evidens for i sine teorier. Det er tilfeller hvor dette har ledet fram, men da har det vært sterkt samsvar mellom observerte data og eksistensen til det abstrakte konstruktet. Goldsmith mener det ikke er grunnlag for å kunne hevde dette om UG og ønsker å fylle UG med et innhold man kan utlede fra et empirisk grunnlag.

Goldsmiths andre argument fremhever at man bør vende tilbake til en metode som tar hensyn til de observasjonene man gjør av språkbruk. Generativ lingvistikk med bakgrunn i Chomskys arbeider har hatt et teoritunget fokus og unnlatt å ta for seg de rammer som kontekst og mer rigorøse eksperimenter kan gi. I likhet med Chomsky ønsker Goldsmith at man innenfor lingvistikken fortsatt betrakter den menneskelige språkevrnen som en funksjonell abstraksjon isolert fra fysiologiske fenomener, uttrykt ved algoritmiske konstruksjoner, og sier seg enig med Chomsky i at dette er et riktig abstraksjonsnivå for studiet av den menneskelige språkevrnen. Men Goldsmith argumenterer for at de observerte data må ha en større innflytelse på evaluering av lingvistiske teorier. En mer empirisk drevet lingvistisk metode kan skape kunnskap om språk som vil være mer relevant i forhold til de framskritt man ser i for eksempel neurofysiologi. Man får stadig bedre verktøy for fysiologiske studier av hjernen, og det er i en lingvists interesse at de modeller man utvikler samsvarer med de oppdagelser som vil komme i kjølvannet av det

te, slik at den lingvistiske forståelse av språk kan forenes med en fremtidig psykologisk eller fysiologisk forståelse.⁹ I motsetning til Chomskys og andres antagelser om den felles menneskelige bakgrunnen for vår språkevne vil empiriske data være et objektivt fundament for lingvistiske modeller og UG-hypotesen.

En mer empirisk drevet lingvistisk metode kan skape kunnskap om språk som vil være mer relevant i forhold til de framskritt man ser i for eksempel neurofysiologi.

Et eksempel på hvordan empiriske eksperimenter kan bidra til arbeide innenfor teoretisk lingvistikk er Joan Bresnans undersøkelser av dativ-alternering hos ditransitive verb. Dette er et svært vanlig språklig fenomen hvor direkte og indirekte objekt bytter plass, og det direkte objektet (kalt dativ) erstattes med en preposisjonsfrase. Et eksempel er dobbel-objekt konstruksjonen «Han ga henne en gave» og den dativ-alternerte konstruksjonen «Han ga en gave til henne». Generative grammatikere har hevdet at noen verb kun tillater den ene av disse konstruksjonene på semantisk grunnlag. For eksempel vil «I dragged John a box» ikke være velformet da «drag» regnes som et *transfer* verb som ikke tillater dativ-alternering. Men man finner moteksempler til dette i observerbar språkbruk, og Bresnan argumenterer for at slike avvik fra generative grammatiske modeller er reflektert i brukernes intuitive språkevner. Konstruksjonen en språkbruker benytter seg av kan forutsies ut ifra språklig kontekst, og hun viser dette ved bruk av psykolingvistiske eksperimenter i Bresnan (2006). Andre generative lingvister har tatt opp lignende empiriske metoder, som Ivan Sags studie av *Wh- superiority effect violations* (SUV), et fenomen hvor engelske *wh*-spørreord plasseres i en setning slik at den vanligvis ikke oppfattes som velformet av generative lingvister. Sag fant at ingen av ytringene med SUV flyttinger ble oppfattet som uakseptable av alle språkbrukerne, og i noen tilfeller var den ugrammatiske setningen mer akseptabel enn den grammatiske. Sag rangerer SUV-fenomen på en skala for språkbrukernes aksept og argumenterer for at denne variasjonen er et resultat av krav til kognitiv prosessering (Sag 2007). Man kan spørre seg om generativ lingvistikks fokus på velformethet som en enten/eller egenskap virkelig er i samsvar med observerbare data, og om begrepet bør utforskes ytterligere hvis man mener dette er tilfelle. Bresnan refererer i Bresnan (2006) til studier som argumenterer for at velformethet ikke er en komplementær

egenskap avhengig av syntaks alene, men er kontekstavhengig og probabilistisk (Bresnan 2006).

KVANTIFISERING AV KUNNSKAP

Goldsmith går et steg videre i sin argumentasjon for et empirisk syn på lingvistikk, og presenterer formelle redskaper for bruk i empirisk undersøkelse av språk. For eksempel fremhever han at for syntaks kan probabilistiske grammatikker benyttes som et formelt redskap som kan beskrive frekvensen av fenomener i forhold til data. En probabilistisk grammatikk er en grammatikk med en sannsynlighetsverdi knyttet til dens regler og andre strukturer. Denne sannsynlighetsverdien kan dermed brukes til å beskrive i hvilken grad en grammatikk dekker en samling språklige ytringer.

Goldsmith tar også i bruk rent datadrevne teknikker synlig inspirert av resultater fra maskinlæring. I sin artikkel *An algorithm for the unsupervised learning of morphology* (Goldsmith 1998) beskriver han et system for automatisk læring av morfologisk¹⁰ struktur for en viss klasse med språk. Dette er et forsøk på å kartlegge hvor mye morfologisk kunnskap som kan trekkes ut fra observerte data alene, og hvordan dette forholder seg til den analysen en lingvist har utarbeidet. Dette kan bidra til en kvantifisering av den menneskelige språkegenskap og en objektiv evaluering av lingvistiske teorier på grunnlag av observerte data. Han hevder at så langt man kan se er dekningsgrad og kompleksitet de faktorer man trenger for å kunne rangere to teorier i forhold til hverandre. Jeg vil utdype disse to begrepene i beskrivelsen av systemet under, og også hvordan summen av disse to faktorene danner et objektivt mål for hvor godt en teori beskriver observerte data.

BAYESISK INDUKSJON OG GOLDSMITHS METODE

Goldsmith mener man kan forstå probabilitetsteori som en kvantitativ teori for empirisk evidens og dermed danne et erkjennelsesteoretisk grunnlag for empirisk metode. Han argumenterer for dette på grunnlag av det Bayesiske synet på induksjon, som framholder at induksjon er oppdatering av en a priori tro på kunnskap om en hypotese i lys av nyere observasjoner, og at under en ubegrenset mengde observasjoner vil vår induktive kunnskap om et fenomen nærme seg den reelle tilstanden. Den benytter Bayes formel, en ligning som følger direkte fra definisjonen av en kondisjonell sannsynlighet og de grunnleggende aksiomer for sannsynlighetslære. Ved hjelp av Bayes formel kan man formulere sannsynligheten for en hypotese H gitt evidens D , $\Pr(H|D)$, ved hjelp av sannsynligheten

• André Lynum

for å observere evidens D gitt hypotesen H, $\Pr(D|H)$:

$$\Pr(H|D) = \frac{\Pr(D|H)\Pr(H)}{\Pr(D)}$$

Denne sannsynligheten, $\Pr(D|H)$, er den delen modellen gjør kjent for oss gjennom observasjoner av data. A priori sannsynlighet for observerte data D er vanskeligere å fastsette, men dette er ikke nødvendig da vi ønsker å finne den mest sannsynlige hypotesen H av mulige hypoteser h, istedenfor å finne $\Pr(H|D)$ nøyaktig. Vi kan da se bort fra nevneren i Bayes formel siden den ikke påvirker forholdet mellom $\Pr(H|D)$ for forskjellige h:

$$H = \underset{h}{\operatorname{argmax}} \Pr(D|h)\Pr(h)$$

Hvor $\Pr(h)$ er a priori sannsynlighet for en hypotese. Dette er en subjektivt estimert størrelse og Goldsmith argumenterer for at den bør favorisere modeller som er målbart kortere, basert på dens algoritmiske kompleksitet. Dette er ikke en gitt forutsetning, men han forsvarer dette på et generelt grunnlag siden en hypotese¹¹ er en abstraksjon, og han tydeliggjør at dette er under den forutsetning at alle andre faktorer holdes fast. Han velger å måle lengden til en hypotese i form av instruksjoner for en universell Turing-maskin (UTM) som er en idealisert datamaskin som kan brukes til å modellere beregnbarhet. Dette gir oss $\Pr(h)$ i formelen over. I denne modellen finner vi ikke bare en kvantifisering basert på observerte data som beskriver hvor god en gitt hypotese er, men også et instrument for å finne en teori for UG basert på observerbare data. Innenfor rammen av en slik maskin kan en lingvist skille ut sin hypotese for UG og igjen formulere spesifikke syntakser G for et gitt språk på grunnlag av denne hypotesen. Dermed er den UG-hypotesen man benytter seg av en del av den totale modellen som evalueres, og Goldsmiths metode omfatter dermed et mål av UG. Goldsmith argumenterer for at man ved denne metoden kan gi UG et innhold forankret i konkrete språkdata, og at dette innholdet vil være mer verdifullt for språkstudier innenfor lingvistikk og på andre felt enn Chomskys strukturerte innhold med opphav i hans teoretiske konstruksjoner.

Goldsmith vier betydelig oppmerksomhet til det å definere en objektiv UTM som ikke favoriserer én teori foran en annen, slik at teorier på en rettferdig måte kan måles mot hverandre. Dette er nødvendig siden Turing-maskinen selv ikke er en del av modellen, og en slik sann-

synlighet vil være avhengig av hvordan denne maskinen er spesifisert.

GOLDSMITHS SYSTEM FOR AUTOMATISK LÆRING OG EVALUERING

Goldsmith har omsatt sine ideer til praksis og utviklet et softwaresystem for automatisk læring av morfologi kalt *Linguistica*¹². Han har tatt for seg morfologi under den antagelse at dette vil være den enkleste delen av menneskelige språk å analysere på denne måten, og at gode resultater på dette feltet er nødvendig for man begynner med mer komplekse problemer, som syntaks. Systemet er beregnet primært på europeisk språk med tradisjonell morfologi.¹³ Formaliseringen av kvaliteten til en teori for morfologi som systemet benytter seg av kalles *description length*. Denne egenskapen skal minimaliseres, og derfor brukes beskrivelsen *minimum description length* (MDL). Den uttrykkes i formelen under:

$$\text{DescriptionLength}(D,H) = \text{length}(H) + \log_2 \frac{1}{\Pr(D|H)}$$

Hvor observerte data D er et språklig korpus og hypotesen H et morfologisk system. Her er *length*-funksjonen spesifikk for systemet. Den baserer seg på antallet ordstammer t, antallet morfologiske suffikser f og signaturer σ som beskriver hvordan stammer og suffikser kan kombineres. Den kan sammenlignes med et komprimeringsprogram som gir den minste mulige beskrivelsen av de observerte data.

Sannsynligheten for observerte data D kalkuleres som summen av sannsynligheten for hvert ord w i D:

$$\log_2 \frac{1}{\Pr(D|H)} = - \sum_{w \in D} \log \Pr(w|H)$$

Og sannsynligheten for hvert ord gitt komponentene i morfologien H beskrevet over:¹⁴

$$\Pr(w) = \Pr(\sigma)\Pr(t|\sigma)\Pr(f|\sigma)$$

Denne beskrivelsen av forholdet mellom observerte data og morfologisk teori danner grunnlaget for den delen av systemet som iterativt genererer og evaluerer morfologiske systemer. Dette ligner på systemer for automatisk forskning hvor det benyttes ulike former for deduksjon til

å automatisk generere potensielle hypoteser som evalueres og som kan danne grunnlag for videre hypotesedannelse. Automatiske prosesser blir stadig vanligere innenfor felt som medisin og genetik, og i enkelte tilfeller har man vært i stand til å automatisere betydelige oppgaver som *the Robot Scientist*, et nesten helautomatisk system for hypotesegenerering og evaluering innenfor genetik, som inkluderer en robot som utfører eksperimentene (King 2004).

KONKLUSJON

I nyere tid har det blitt mulig å ta i bruk sofistikerte metoder og redskaper innenfor probabilitetslære og statistikk, og sammen med fremskritt innenfor datateknologi gjør dette det mulig å benytte empiriske data i en helt ny målestokk. Det er blitt mulig å lage, teste og evaluere hypoteser på svært kort tid. Dette kan sees i sammenheng med nyere utvikling av maskinlæring og maskinledet forskning, og jeg tror det kan være på sin plass å sammenligne Goldsmiths system for automatisk generering av morfologiske modeller med andre systemer for automatisk hypotesegenerering og evaluering. Goldsmiths maskinlæringsteknikker knyttet

til empirisk forankrede evalueringskriterier kan vise veien mot en lingvistisk forskning som bygger sin kunnskap på et fundament av observerte data og at deler av dette fundamentet kan skapes av automatiske teknikker.

Utvikling innenfor moderne lingvistikk er også interessant i et vitenskapsfilosofisk og erkjennelsesteoretisk perspektiv. Forståelsen av hva den menneskelige språkevnen er, former de metoder man tar i bruk for å samle kunnskap om den. Chomskys, i høy grad introspektive metoder, står på mange måter i opposisjon til de empiriske metodene som stadig flere lingvister og andre språkforskere tar i bruk. Man kan også spørre seg om den definering og avgrensning av fokus som har lagt grunnlaget for generativ lingvistikk også har bidratt til å gjøre feltet mer innadvendt og gjort resultatene mindre tilgjengelig for andre forskningsdisipliner som kognitiv psykologi. I så henseende ser jeg på de nyere empirisk orienterte metodene som et viktig perspektiv og et fundament som kan gjøre arbeidet innenfor lingvistikk svært relevante for forskere også utenfor feltet.

Abonner på **FILOSOFISK SUPPLEMENT**

Filosofisk supplement kommer ut fire ganger årlig, og behandler alle slags emner som kan tenkes knyttet til filosofi.

Et årsabonnementet koster kr. 140,-

For å bestille send en mail med navn og adresse til:
filosofisk-supplement@ifikk.uio.no

Mer info finner du også på vår hjemmeside <http://foreninger.uio.no/filosofisk-supplement/>

NOTER

- 1 Chomsky utdyper dette i hans berømte kritikk av Skinners «Verbal Behaviour» Chomsky (1957)
- 2 Chomsky refererer til Quine, Bloomfield Og C.F. Hockett sine argumenter i Chomsky (1986).
- 3 Jeg mener med innfødt språkbruker det begrepet som på engelsk kalles *native speaker* og refererer til en språkbruker som har det aktuelle språket som morsmål.
- 4 Min lærebok i introduksjon til generativ syntaks var Carney (2002)
- 5 Goldsmith sammenligner UG med kontrollpanelet til et fly i Goldsmith (2007). Analogien md UG som et panel med brytere er svært populær blant beskrivelser av prinsipp og parameter teorien. Læreboken Carney (2002:130) inneholder til og med en tegning av et lysbryterpanel som illustrasjon på hvordan UG former språk.
- 6 ibid 5.
- 7 Beskrivelsen av og argumentasjonen for de empiriske metodene i det som følger er hentet fra (Goldsmith 2007) hvor ikke annet er referert eller kommer frem av teksten.
- 8 Chomsky har utformet et svar til dette hvor han skisserer kontaktpunkter mellom generativ lingvistik og biologisk evolusjon (Chomsky 2002) og dette svaret har igjen blitt kritisert (Pinker 2004).
- 9 For eksempel reflekterer Marcus, Vouloumanos og Sag på hvordan UG og generativ grammatikk kan knyttes til områder i hjernen som Broca's område og refererer til ytterligere materiale (Marcus 2003).
- 10 Morfologi er læren om ords indre struktur som f. eks. bøyingsparadigmer for verb og substantiv i norsk.
- 11 Jeg bruker ordene hypotese og modell om spesifikke modeller for syntaks og morfologi i mer eller mindre spesifikk betydning.
- 12 Beskrivelsen av systemet er hentet fra Goldsmith (1998) og teksten i dette avsnittet refererer til denne artikkelen.
- 13 Her menes morfologi slik vi finner den i norsk, engelsk, tysk og andre beslektede europeiske språk stort sett bestående av stammer og suffikser.
- 14 I Goldsmith (1998) uttrykt som summen av logaritmen av sannsynlighetene.

LITTERATUR

- Bresnan, J. 1994, "Locative inversion and the architecture of universal grammar", *Language* 1, bd. 70, s.72-131
- Bresnan, J. 2006, *Is syntactic knowledge probabilistic? Experiments with the English dative alternation*. Tilgjengelig fra:
<http://www.stanford.edu/~bresnan/bresnan-lingevid-corrected.pdf>
- Carney, A. 2002, *Syntax a generative introduction*, Blackwell publishing, England.
- Chomsky, N.1957, "A Review of B. F. Skinner's Verbal Behavior", *Readings in the Psychology of Language*, Prentice-Hall, 1967, s.142-143. Tilgjengelig fra:
<http://www.chomsky.info/articles/1967----.htm>
- Chomsky, N. 1986, *Knowledge of language. It's nature, origin, and use*, Praeger publishers, kap. 1 og 2, hentet fra HUMIT4700 kompendium, høst 2006, Unipub, Oslo.
- Goldsmith, J. 1998, *An Algorithm for the Unsupervised Learning of Morphology*. Tilgjengelig fra:
<http://hum.uchicago.edu/%7Ejagoldsm/Papers/algorithm.pdf>
- Goldsmith, J. 2007, *Towards a new empiricism*, ver. 1.6. Tilgjengelig fra: <http://hum.uchicago.edu/~jagoldsm/Papers/empiricism1.pdf>
- Hauser, M. D. ea. 2002, "The Faculty of Language: What Is It, Who Has It, and How Did It Evolve?", *Science*, 22, bd. 298, s. 1569 - 1579.
- King, R. D. ea. 2004, "Functional genomic hypothesis generation and experimentation by a robot scientist", *Nature*, 427, s. 247-251.
- Marcus, G. F. ea. 2003, "Does Broca's play by the rules?", *Nature Neuroscience*, 7, bd. 6, s. 651-652. Tilgjengelig fra:
<http://lingo.stanford.edu/sag/papers/Marcus+2003.pdf>
- Pinker, S. & Jackendoff, R. 2004, "The faculty of language: what's special about it?", *Cognition*, 2, bd. 95, s. 201-236.
- Sag, I. A. ea. 2007, *Processing Accounts for Superiority Effects*. Tilgjengelig fra: <http://lingo.stanford.edu/sag/squib.pdf>
- Sampson, G. 2000, *There is No Language Instinct*. Tilgjengelig fra: <http://www.grsampson.net/ATin.html>

Foto: Henrik Lindal-Jensen

SANNHET

HVA ER KONSEKVENSENE AV Å HA
EN MINIMALISTISK SANNHETSTEORI?

av Ivar Glundberg

Hva er sannhet? For noen som ikke driver med filosofi ville dette kanskje virke som et underlig spørsmål. Alle vet da hva sannhet er? Mange filosofer ser derimot på dette som et vanskelig og viktig spørsmål. I denne teksten ønsker jeg å ta for meg et mulig svar på spørsmålet «hva er sannhet», som kan sies å stemme overens med intuisjonen om at dette ikke er et stort og vanskelig spørsmål. Paul Horwich presenterer i sin bok «Truth» (Horwich, 1998a) sin teori om sannhet, kalt minimalisme. Første del av foreliggende tekst er en presentasjon av denne sannhetsteorien.

Hoveddelen av teksten er en presentasjon og diskusjon av to motargumenter som stammer fra Anil Gupta sin artikkel «A Critique of deflationism» (Gupta, 1993).¹ Den første innvendingen dreier seg om muligheten av en reduktiv forklaring av sannhet. Horwich hevder at det ikke er mulig å gi noen slik forklaring. Gupta mener at dette gjør at minimalisme ikke er i stand til å forklare visse generelle fakta om sannhet, teorien kan blant annet ikke forklare lover som inneholder sannhetspredikatet. Den andre innvendingen tar utgangspunkt i hvordan deflasjonistene tenker seg forholdet mellom mening og sannhet. Gupta ønsker her å vise at minimalistenes forklaring av meningen til sannhetspredikatet ikke kan være riktig. De er ikke i stand til å forklare hva en persons forståelse av sannhet består i.

Til hver av disse innvendingene tar jeg for meg mulige svar Horwich kan komme med, og argumenterer for at Guptas innvendinger ikke har den kraften som han selv mener at de har. På den annen side er disse motargumentene med på å gjøre det åpenbart hva minimalisten forplikter seg til. Jeg tror dette er en god måte å forstå Horwich sin posisjon på, og også til å forstå konsekvensene det vil ha dersom den skulle være sann.

DEL I – SANNHET

Hvor plasserer så minimalisme seg i sannhetsdebatten? Vi kan si at det finnes tre hovedtyper sannhetsteorier. Korrespondanseteorier, koherensteorier og deflasjonistiske teorier. Minimalisme regnes som en deflasjonistisk teori. Hva dette innebærer vil bli forklart nærmere i neste del. Korrespondanseteorier hevder at en proposisjons sannhet består i dens korrespondanse med fakta i verden. Proposisjonen «snø er hvit» er sann fordi den korresponderer med det faktum i verden at snø faktisk er hvit. Koherensteoriene sier derimot at en proposisjons sannhet består i at den inngår i et maksimalt koherent sett av proposisjoner. Vi kan for eksempel tenke oss moderne fysikk som et sett av påstander som er meget koherent. Dersom en proposisjon passer inn i dette systemet vil den være sann. Korrespondanse- og koherensteorier har tradisjonelt sett hatt størst oppslutning, og vi kan kalle disse de tradisjonelle sannhetsteoriene. Begge disse alternativene til deflasjonisme ser på sannhet som en substansiell og relasjonell egenskap. La oss nå se nærmere på hva Horwich sin deflasjonistiske sannhetsteori, minimalisme, sier om sannhet.

MINIMALISME

Horwich sitt utgangspunkt i «Truth» er at alle de tradisjonelle sannhetsteoriene har bommet når de har forsøkt å forklare hva sannhet er. Enten så har de trodd at vi har å gjøre med en vanskelig tilgjengelig, men meget sentral egenskap; det er denne feilen både korrespondanseteoretikerne og koherensteoretikerne har gjort. Eller så har man trodd at sannhet ikke er noen egenskap i det hele tatt, slik redundancyteoretikerne hevdet.² Horwich mener derimot

at svaret ligger et sted midt i mellom. Hans teori, minimalisme, hevder at sannhet er en egenskap, men at det ikke er noen kompleks eller substansiell egenskap. Sannhet vil være en egenskap så lenge vi tillater at alt som fungerer som et predikat kan regnes som en egenskap. Dersom vi sier at noe kun er en virkelig egenskap hvis det er mulig å gi en fysisk reduksjon av det, så vil ikke sannhet kunne betegnes som noen slik egenskap. Hvorvidt sannhet er en egenskap eller ikke er altså avhengig av hva du mener skal til for at noe regnes som en egenskap.

Minimalisten hevder at alt vi trenger å vite om sannhet finnes i ekvivalens-bikondisjonalene. Ekvivalens-bikondisjonalene er proposisjoner på formen «<p> er sann hvis og bare hvis p». En instans av dette skjema er «<snø er hvit> er sann hvis og bare hvis snø er hvit». Tegnene «<» og «>» brukes til å indikere at setningen de omslutter er en proposisjon. Minimalisten hevder at totaliteten av ekvivalens-bikondisjonalene implisitt definerer hva som menes med sannhet (Horwich, 1998b, s. 240). De tradisjonelle teoriene, derimot, ønsker å finne en dypere forklaring på hva egenskapen sannhet er. En slik forklaring ville da kanskje kunne kaste lys over hvorfor ekvivalens-bikondisjonalene holder. Men dette siste steget mener Horwich at ingen av de tradisjonelle teoriene klarer å gjennomføre. Ingen av de tradisjonelle teoriene klarer å gi et tilfredsstillende svar på hvorfor bikondisjonalene holder (Horwich, 1998a, s. 11). Ettersom det nettopp er disse bikondisjonalene vi trenger for å forklare bruken av sannhetspredikatet, mener Horwich at vil være bedre å se på disse som primære, vi trenger ikke å lete etter noe dypere enn bikondisjonalene. Det finnes ingen forklaring på hvorfor bikondisjonalene er sanne, tvert i mot, definerer bikondisjonalene hva sann-

het betyr (Horwich, 1998, s. 5, 6 & 12). Dette kan sies å være den sentrale påstanden i alle deflasjonistiske teorier.

...minimalisme, hevder at sannhet er en egenskap, men at det ikke er noen kompleks eller substansiell egenskap

Gitt at sannhet er en så triviell egenskap som minimalisme hevder, hvorfor er vi da så opptatt av sannhet? I følge Horwich er vi aldri egentlig interessert i egenskapen sannhet. Når vi sier at en proposisjon er sann, så er det aldri det faktum at denne proposisjonen har egenskapen sannhet vi er interessert i. Dersom jeg sier: «det Per sa er sant», så forsøker jeg ikke å formidle at proposisjonen Per ytret har egenskapen å være sann. Det jeg er interessert i, det jeg har en holdning til, er det Per faktisk sa. Dersom Per sa »snø er hvit», så er det dette jeg vil formidle når jeg sier «det Per sa er sant» (Horwich, 1998a, s.2, 3). I vanlige kontekster vil ikke dette egentlig ha noen funksjon, jeg kunne like gjerne sagt det samme som Per sa. Under visse omstendigheter vil dette imidlertid ikke være mulig. Eksempler på slike omstendigheter kan være hvis man ikke hørte nøyaktig hva den andre sa, hvis man ikke husker det nøyaktig, eller hvis det er snakk om mange, kanskje uendelig mange, proposisjoner.³ I slike tilfeller er det meget praktisk å ha et predikat som fungerer slik som sannhetspredikatet fungerer. Ved å si «snø er hvit er sant» har man sagt at snø er hvit, og ved å si «det Per sa er sant» har man, gitt en identifisering av hva Per sa, som for eksempel at fisk er godt. (Horwich, 1998a, s. 3).

Horwich mener at denne funksjonen til sannhetspredikatet er den eneste nyttige funksjonen det har. Eller i det minste at dette er den eneste nyttige funksjonen dersom vi ser bort fra rent pragmatisk bruk. Å se bort fra pragmatisk bruk av sannhetspredikatet er i denne sammenhengen relativt uproblematisk. Dette skyldes at pragmatisk bruk av sannhetspredikatet ikke forutsetter noen spesiell sannhetsteori. Horwich hevder derfor at det eneste vi trenger å anta om et sannhetspredikat for at det skal kunne ha denne funksjonen er at sannhetspredikatet er styrt av instansene av ekvivalensskjemaet. Hvis Per sier «Det Ole sa er sant», hva trenger vi da å vite om sannhet for å vite hva Per ønsker å si? Først må vi vite hva Ole sa, la oss si at han sa at snø er hvit. Vi må også vite at Pers bruk av sannhetspredikatet er styrt av instansene av ekvivalensskjemaet. Vi kan da i dette tilfellet bruke instansen «<snø er hvit> er sant hvis og bare hvis snø er hvit». La oss se hvordan dette vil fortelle oss hva Per ønsker å formidle til oss.

1. Det Ole sa er sant
2. Det Ole sa = <snø er hvit>
3. <Snø er hvit> er sant [fra 1 og 2]
4. <Snø er hvit> er sant hviss⁴ snø er hvit
[gitt av minimalisme]
5. Snø er hvit [fra 3 og 4]

Vi ser altså at ekvivalens-bikondisjonalene som minimalisme gir oss er det eneste vi trenger å anta om sannhetspredikatet for at vi skal kunne trekke slutninger der sannhet er involvert. Ettersom vi ikke trenger å anta noe mer enn dette om sannhet for at sannhetspredikatet skal kunne utføre denne funksjonen, og ettersom dette er den eneste nyttige funksjonen sannhetspredikatet har, så er det ingen grunn til å tro at det finnes andre fakta om sannhet enn de vi finner i ekvivalens-bikondisjonalene.

LEGGER MINIMALISME FØRINGER PÅ HVA MENING ER?

Et spørsmål som ofte melder seg i en språkfilosofisk kontekst er hvordan forholdet mellom sannhet og mening er; hva er primært? La oss se litt på ekvivalens-bikondisjonalene, for eksempel «<snø er hvit> er sant hviss snø er hvit». Deflasjonisten mener som sagt at disse ekvivalens-bikondisjonalene gir oss meningen til «er sann». Dette er imidlertid ikke den eneste oppgaven bikondisjonalene har blitt foreslått brukt til. Donald Davidson ønsker for eksempel å bruke bikondisjonalene til å definere mening.⁵ Bikondisjonalene kan brukes til dette ettersom de gir oss sannhetskriteriene til den siterte setningen. Dersom vi identifiserer meningen til en setning med dens sannhetskriterier, har vi dermed begynnelsen på en meningsteori. Det viser seg imidlertid ganske snart at disse to måtene å bruke bikondisjonalene på ikke er kompatible. Grunnen til dette er at dersom deflasjonisten skal kunne bruke bikondisjonalene til å definere sannhet så må han forutsette at vi forstår hva høyre side i bikondisjonalen sier. Vi må med andre ord allerede forstå den brukte setningen for at bikondisjonalen skal kunne si oss noe om hva det betyr at noe er sant. Davidson, på sin side, er avhengig av at vi vet hva det vil si at en setning er sann. Dersom Davidson forsøker å forklare noen hva «snø er hvit» betyr ved å fortelle ham under hvilke omstendigheter denne setningen er sann, så vil dette kun fungere som en forklaring dersom denne personen allerede vet hva det vil si at en setning er sann. Hvis vi nå forsøker å forklare ham hva sannhet er slik som deflasjonisten gjør det, ved å sette opp bikon-

disjonalene som en definisjon av sannhet, så vil dette ikke fungere ettersom personen ikke forstår setningen på høyresiden i bikondisjonalen. Det var jo nettopp dette han ønsket å bli fortalt!⁶ Dersom vi skal kunne få noe ut av bikondisjonalen må vi anta at vi enten vet hva det vi si for en setning å være sann, eller at vi vet hva setningen betyr. Deflasjonisten hevder at bikondisjonalene gir oss meningen til «er sann» og må dermed si at meningen til setningene er bestemt av noe annet enn bikondisjonalene. Meningen til en setning kan altså ikke være dens sannhetskriterier. De som ønsker å bruke bikondisjonalene til å bestemme mening må på sin side si at meningen til sannhet kan gis på en annen måte enn gjennom bikondisjonalene. Dersom deflasjonisten skulle få rett i at bikondisjonalene definerer «er sann» så ville dette innebære at man ikke kan gi en sannhetsbetingelsesteori om mening.

DEL II – GUPTAS KRITIKK.

I sin artikkel «A Critique of Deflationism» (Gupta, 1993) fremsetter Gupta tre innvendinger mot deflasjonisme, der to av disse kan sies å være hovedinnvendingene. Alle tre innvendingene bygger på uklarheter Gupta mener å se i formuleringene av sentrale teser i deflasjonsimen. I følge Gupta kan flere av de sentrale påstandene leses på enten sterke eller svake måter. For at deflasjonistenes argumenter skal fungere må påstandene leses på en sterk måte, men disse sterke lesningene er enten meget problematiske, eller rett og slett gale. Gupta stiller opp fire påstander som han mener er sentrale for deflasjonisten (Gupta, 1993, s.287):

1. The disquotation thesis: The truth predicate is a device of disquotation.
2. The infinite conjunction thesis: The truth predicate enables us to express certain infinite conjunctions and disjunctions.
3. The generalization thesis: The truth predicate provides a means for generalizing over sentence positions even when the variables are pronominal.
4. The connection thesis: The truth predicate serves its expressive function in virtue of its disquotation feature.

Det kan her være på sin plass og gjøre en terminologisk avklaring. Som vi har sett definerer Horwich sannhet ut fra ekvivalens-bikondisjonalene. Gupta snakker på sin side om T-bikondisjonaler. Forskjellen mellom disse er at ekvivalens-bikondisjonalene består av en proposisjon

<p> som er sann hvis og bare hvis p, mens T-bikondisjonalene består av en siteret setning «p» som er sann hvis og bare hvis p. For de problemstillingene som jeg tar for meg i denne teksten vil dette skillet være uvesentlig, og jeg vil derfor utelukkende snakke om ekvivalens-bikondisjonaler. Jeg vil se nærmere på de to siste innvendingene til Gupta da jeg mener disse er de mest sentrale. Den første av disse stiller seg kritisk til deflasjonistens påstand om at det ikke er mulig å gi en naturalistisk reduksjon av sannhet; den andre fokuserer på forholdet mellom mening og sannhet.

Det finnes ingen forklaring på hvorfor bikondisjonalene er sanne, tvert i mot, definerer bikondisjonalene hva sannhet betyr.

ER DET MULIG Å GI EN REDUKTIV FORKLARING AV SANNHET?

Er det mulig å gi en naturalistisk forklaring på hva sannhet er? Eller sagt med andre ord, er sannhet en kompleks fysisk egenskap (Gupta, 1993, s. 290)? Selv om det ville være en kraftig påstand å hevde at sannhet er en slik egenskap, så virker det i alle fall som en mulighet. Dette er noe deflasjonisten nekter for. I følge Horwich så gir ekvivalens-skjemaet oss definisjonen av sannhet: «The deflationist maintains that, since our commitment to these [truth]schemata accounts for everything we do with the truth predicate, we can suppose that they implicitly define it.» (Horwich, 1998b, s. 240). Horwich sier videre at det ikke vil finnes noen ikkedefinitiv analyse (Horwich, 1998b, s. 240).

Gupta mener imidlertid at det er grunner til å tro at vi *kan* gi en fysisk reduksjon av sannhet. En grunn til å tro dette er at begreper som inngår i kausalforklaringslover generelt sett blir ansett som kandidater for fysisk reduksjon. For eksempel mener mange at det vil være mulig å redusere kjemiske begreper til fysiske begreper. Sannhet kan også inngå i slike lover, noe Hilary Putnam har gitt eksempler på.⁷ Ett av dem er at sanne oppfatninger om hvordan vi kan nå våre mål pleier å hjelpe oss å nå dem (Gupta, 1993, s. 291). Hvis det nå er slik at begreper som inngår i lover som benyttes i kausalforklaringer generelt kan gis fysiske reduksjoner, og sannhet er et begrep som inngår i kausalforklaringer, så burde dette gi oss grunn til å tro at man kan redusere sannhet til en kompleks fysisk egenskap.

Horwich har svart på denne innvendingen, og mener han kan forklare Putnams eksempler i sitt system. Han vil altså si at det ikke er nødvendig at sannhet skal kunne

reduseres til noen kompleks fysisk egenskap for at disse eksemplene skal kunne forklares. Horwich illustrerer dette med et eksempel:

Bill ønsker seg en øl.
 Bill tror at dersom han nikker så vil han få en øl.
 Og
 Det Bill tror er sant
 Dette gir oss, via ekvivalensskjemaet, at
 Hvis Bill nikker så får han en øl.
 Og til slutt
 Bill får det han vil ha.

Vi kan altså forklare hvorfor det er hensiktsmessig å ha sanne oppfatninger ved å benytte seg av det deflasjonistiske apparatet alene.⁸

Gupta er ikke helt fornøyd med dette svaret. Vi kan komme med to innvendinger, mener han. For det første så kan det hende at det er mulig å gi en dypere forklaring av Putnams lover ved en analyse av egenskapen sannhet. Selv om Horwich klarer å forklare disse lovene ut fra sin teori, betyr ikke det at det ikke kan finnes en dypere forklaring. For at vi skal kunne si at dette ikke er mulig, må vi hevde, slik Horwich også gjør, at ekvivalensskjemaet definerer sannhet. Vi må altså lese det Gupta kaller «the disquotation thesis» på den sterkeste måten. Det er bare når man leser denne tesen som at ekvivalens-bikondisjonalene definerer sannhet at man vil kunne slutte at det ikke vil være mulig å gi en dypere analyse av sannhet. Hvis vi leser denne tesen svakere, for eksempel som at bikondisjonalene er nødvendig sanne, så følger det ikke at det ikke kan finnes en dypere forklaring.⁹

Den andre innvendingen setter spørsmålsteget ved om Horwich egentlig har klart å forklare denne loven i det hele tatt. Det Horwich har forklart i sitt eksempel er jo ikke Putnams lov. Det han har forklart er et tilfelle der vi kunne brukt denne loven til å forutsi at noen nøy godt av sine sanne oppfatninger. Horwich vil så mene at han kan gi slike forklaringer av alle slike tilfeller. Men vil en forklaring av alle instansene være en forklaring av loven? Dette påpeker Gupta at det ikke nødvendigvis vil være. Det finnes tilfeller der en forklaring av instansene ikke er en forklaring av generaliseringen (Gupta, 1993, s. 294). For eksempel vil ikke en forklaring på hvorfor hvert enkelt individ i en art døde være en forklaring på hvorfor arten døde ut. Kanskje ville en forklaring på hvorfor arten døde ut måtte henvise til forandringer i miljøet, mens forklaringene på hvorfor de enkelte individene døde ville være langt mer konkrete. For at vi skal kunne garantere at en forklaring av

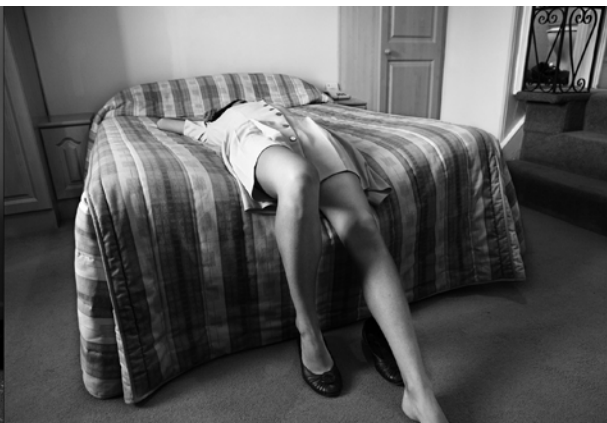

Foto: Henrik Lindal Jensen

instansene vil være en forklaring av generaliseringen trenger vi den sterkeste lesningen av «the infinite conjunction thesis». Ved den sterkeste lesningen sier denne tesen at en konjunksjon har samme betydning som en generalisering over denne konjunksjonen. I det aktuelle tilfellet vil dette innebære følgende: Dersom vi tar alle forklaringene på hvorfor det er hensiktsmessig å ha sanne oppfatninger i de konkrete situasjonene, som blant annet i eksemplet med Bill, og deretter setter disse sammen til en konjunksjon, så vil denne konjunksjonen bety det samme som, være synonym med, generaliseringen over disse tilfellene. Denne konjunksjonen betyr imidlertid ikke det samme som generalisering. Dersom generaliseringen og konjunksjonen hadde betydd det samme ville det ikke vært mulig å tro, forutsatt at man er rasjonell og forstår hva som uttrykkes, at den ene var sann og den andre falsk. Dette ser vi imidlertid at det er fullt mulig å gjøre. Det er ikke noe irrasjonelt ved å tro at konjunksjonen er sann, men at generaliseringen er falsk, hvis man for eksempel tror at det finnes instanser som ikke er med i konjunksjonen.

Det ser altså ut til at Horwich må støtte seg på den sterkeste lesningen av «the infinite conjunction thesis». Problemet med dette er at denne tesen rett og slett er gal når den leses så sterkt. Hva kan så Horwich svare til disse innvendingene? La oss først se på den første av Guptas innvendinger.

Det første vi bør merke oss her er hvor sterke de forskjellige påstandene som blir framsatt er. Gupta er ikke uenig i at Horwich gir en forklaring av instansene til Putnams lov. Det Gupta påpeker er at det ikke kan utelukkes at det kan finnes andre, dypere, forklaringer på disse instansene. For at vi skal kunne utelukke at dette er mulig så trenger vi den sterkeste lesningen av «the disquotation thesis». Dette ser ikke ut til å være noe stort problem for Horwich, av to grunner. For det første så er Horwich allerede forpliktet til den sterkeste lesningen av «the disquotation thesis», ettersom dette er en sentral komponent, for ikke å si *den*

sentrale komponenten, i deflasjonisme. Han vil altså ikke ha noe problem med å forutsette en sterk lesning av denne tesen. For det andre så virker det ikke som en særlig slagkraftig innvending å si at det finnes en mulighet for at det kan gis en dypere forklaring av disse instansene. Dette ville kun være problematisk for Horwich dersom han enten mente at han hadde et deduktivt argument som viste at minimalismen var sann. Da ville Guptas påvisning av at det er logisk mulig at det kan finnes dypere forklaringer av instansene av loven være et motargument mot dette. Eller så måtte Gupta faktisk hatt en god fysikalistisk forklaring å komme med. Da ville det ikke lenger bare vært en mulighet, men en faktisk konkurrerende forklaring. Slik det står nå har Gupta ikke gjort annet enn å vise at Horwich ikke nødvendigvis har rett.

Hva så med den andre innvendingen? Det kan også her være lurt å først se på hva som faktisk blir hevdet. Gupta stiller spørsmålet om Horwich sin forklaring av instansene til Putnams lov kan regnes som en forklaring av selve loven. Eller rettere sagt, han påpeker at en forklaring av instansene ikke *nødvendigvis* er en forklaring av generaliseringen. For at forklaringen av instansene nødvendigvis også skal være en forklaring av loven, så må Horwich gjøre bruk av den sterke, og uriktige, «infinite conjunction thesis». Vi bør imidlertid merke oss at det ikke alltid er slik at en forklaring av instansene ikke er en forklaring av generaliseringen. Vi kan for eksempel forklare hvorfor hver enkelt mynt i en haug med mynter har den vekten den har. La oss anta at alle myntene er like, og at de veier to gram hver. Forklaringen på hvorfor mynt nummer en veier to gram, hvorfor mynt to veier to gram, og så videre, vil da også være en forklaring på hvorfor alle myntene veier to gram hver. Det er altså ikke tilfellet at Horwich sin forklaring av instansene ikke *kan* være en forklaring av generaliseringen. Dersom Gupta skal vise dette så må han først vise at dette tilfellet ligger nærmere eksemplet med arten som dør enn på eksemplet med haugen med mynter.

Ettersom Gupta ikke har vist dette, blir konklusjonen at han har vist at Horwich sin forklaring ikke *nødvendigvis* er en forklaring av loven.

Vi kan selvsagt også sette spørsmålsteget ved hvorvidt Putnams foreslåtte lov faktisk bør regnes som en lov. Dette vil avhenge av hvor strenge krav vi stiller til hva som kan regnes som en lov. Stiller vi løse nok krav vil vi kanskje kunne regne påstanden som en lov. Et mulig problem ved å stille for løse krav er at det da ikke vil være åpenbart at vi kan vente at alle begrepene som inngår i slike lover kan reduseres til noe fysisk. Se for eksempel på det som kalles lover i spesialvitenskaper som psykologi eller statsvitenskap. Hvorvidt det er mulig å gi fysiske reduksjoner av begrepene som brukes i disse vitenskapenes lover er i alle fall ikke opplagt.

I slutten av denne delen gjør Gupta det klart at han selv er klar over at han ikke har påvist noen fundamental mangel i deflasjonisme. Han sier: «I myself see nothing in the meaning or function of “true” to rule out the possibility or the usefulness of a substantial theory of truth» (Gupta, 1993, s. 295). Dette er en ganske forsiktig påstand. At det ikke finnes noe i «er sann» som utelukker en substansiell teori, er ikke det samme som å si at en substansiell teori er den beste kandidaten.

SANNHET OG MENING

I forrige del så vi hvordan deflasjonistene hevder at det ikke er mulig å gi noen naturalistisk forklaring på sannhet. I denne delen ser jeg på hvordan deflasjonisten forholder seg til forholdet mellom mening og sannhet. Deflasjonisten hevder også på dette punktet at sannhet ikke spiller noen vesentlig rolle. Gupta mener at han her har identifisert en alvorlig svakhet i deflasjonistiske teorier. Han ønsker å vise at deflasjonisten ikke klarer å gi en tilfredstillende forklaring på meningen til «er sann». Mer spesifikt klarer ikke deflasjonisten å gi et tilfredstillende svar på hva en persons forståelse av sannhetspredikatet består i. La oss nå se på dette argumentet.

Deflasjonisten hevder at alle T-bikondisjonalene, eller instansene av ekvivalensskjemaet, gir oss en definisjon av sannhet. Dette betyr, sier Gupta, at for at en person skal ha en full forståelse av hva sannhet er så må han ha lagt alle bikondisjonalene til grunn for sin forståelse av sannhet. Dersom det kun er et utvalg av dem som ligger til grunn for hans forståelse av sannhetspredikatet så vil han kun ha en delvis forståelse av sannhet (Gupta, 1993, s. 297). Men å hevde at en person bygger sin forståelse av sannhet på alle bikondisjonalene, som det er uendelig mange av, virker umulig. Dette vil kreve at en person har en enorm

konseptuell kunnskap for at han skal ha et fullstendig sannhetsbegrep (Gupta, 1993, s. 297-298). Dette vil nok slå de fleste som galt. Å ha en forståelse av hva sannhet er, er ikke direkte avhengig av forståelsen av andre begrep, i alle fall ikke spesifikke begrep i diverse spesialvitenskaper. Det kan imidlertid se ut til at deflasjonistens definisjon av sannhet har denne konsekvensen. Konsekvensen Gupta ønsker at vi skal trekke er at vår forståelse av sannhet ikke består i vår kjennskap til bikondisjonalene, og at bikondisjonalene dermed ikke definerer vårt sannhetspredikat.

...en forståelse av hva sannhet er, er ikke direkte avhengig av forståelsen av andre begrep...

Dette er altså et direkte angrep på den sterke lesningen av «the disquotation thesis». Dersom denne tesen faller, så faller også deflasjonisme.

Jeg vil her antyde to måter Horwich kan svare på dette på: Først kan han hevde at det er uproblematisk at vi ikke har en fullstendig forståelse av sannhet. Det å kreve at vi skal ha en komplett forståelse av et begrep kan sies å være et tvilsomt ideal. Er det nødvendig at en person skal vite hva det vil innebære å tilskrive sannhet til enhver mulig setning for at han skal ha en tilstrekkelig kjennskap til dette begrepet? Selv om en person hadde et ufullstendig konsept om sannhet og dermed ikke visste hva det ville si å tilskrive sannhet til setningen «kvarker spinner», så betyr ikke dette at han ikke har noe begrep om sannhet. Vi kan kanskje si som Wittgenstein: «[...] we can draw a boundary— for a special purpose. Does it take that to make the concept usable? Not at all» (Wittgenstein, 1968, §69). I hvilke tilfeller vil vi kunne si at noen har en fullstendig forståelse av et konsept, og er dette nødvendig for at personen skal ha en tilstrekkelig forståelse av konseptet? Det at en person ikke har en forståelse av et konsept som er slik at den bestemmer all mulig bruk av dette konseptet er ikke noen nødvendig betingelse for at personen skal ha et tilstrekkelig grep om dette konseptet. Det som er viktig er at personen har en forståelse av sannhet som gjør at han kan bruke sannhetspredikatet på en riktig måte i sitt dagligliv. For å ha en slik forståelse trenger ikke personen å kjenne til alle konsepter, han trenger kun å kjenne til de konseptene han faktisk forstår og bruker.

Det andre mulige svaret vil være at det rett og slett ikke er riktig at en persons forståelse av sannhet består i denne personens forståelse av alle bikondisjonalene. Personens forståelse av sannhetspredikatet består, i følge Horwich, i at han er disponert for å akseptere alle de ukontroversielle

instansene av ekvivalensskjemaet (Horwich, 1998b, s. 244). Forståelsen består altså ikke i at man har lagt alle bikondisjonalene til grunn, men at man er disponert for å akseptere dem som sanne. På denne måten unngår Horwich at personen må være i besittelse av massiv konseptuell kunnskap. Å være disponert for å akseptere bikondisjonalene forutsetter ikke at man kjenner til alle bikondisjonalene. Nå kan man kanskje spørre seg om dette er en god forklaring på hva en persons forståelse av et konsept består i. Det virker jo mulig at en person kan være disponert for å akseptere bikondisjonalene *uten* å ha en forståelse av sannhet. La oss tenke oss at vi har en person, Per, som ikke har noe begrep om sannhet. Bortsett fra dette er Per helt lik andre språkbrukere. Dette bør det være mulig å tenke seg gitt et deflasjonistisk bilde, sannhet er jo her ikke noe man må forstå før man kan forstå språk. Vi viser så en mengde setninger som er av formen «<p> er sann hvis p» til Per, og sier at han skal akseptere alle setninger som har denne formen. Dersom dette skulle gjøre at han nå ble disponert for å akseptere alle ekvivalens-bikondisjonalene, ville vi dermed måtte medgi at han har en forståelse av konseptet sannhet?

Hvis vi tar utgangspunkt i hvordan Horwich forklarer hva vår forståelse av sannhet består i, så kan det se ut til at han er forpliktet til å svare ja på dette spørsmålet. Jeg kan se for meg to mulige svar Horwich kan gi til denne utfordringen. Den første muligheten er at han kan benekte at denne personen har en forståelse av sannhet, han kan kanskje si at det å være disponert for å akseptere bikondisjonalene ikke alene er en tilstrekkelig betingelse for å ha forstått konseptet. Det vil imidlertid bli problematisk å hevde at det er andre nødvendige betingelser for at en person skal ha en forståelse av sannhetspredikatet, og samtidig hevde at denne personens forståelse av dette predikatet *består i* at han er disponert for å akseptere instansene av ekvivalensskjemaet. Det virker da som om forståelsen hans delvis er konstituert av noe annet.

Den andre muligheten jeg ser for meg er at Horwich kan argumentere for at en person som er disponert for å akseptere ekvivalens-bikondisjonalene nødvendigvis har en forståelse av hva sannhet er. Hvorvidt dette er et svar Horwich vil kunne gå inn for vil antagelig være avhengig av hans meningsteori, og hva han generelt mener forståelse av et konsept består i. I en fotnote (Horwich, 1998b, s. 244) sier han noe om hvorfor vår forståelse av sannhetspredikatet bør forstås slik. Han sier at denne forklaringen på hva vår forståelse av sannhetspredikatet består i er et produkt av minimalismens sentrale tese om hva sannhet er, den sterke lesningen av «the diquotation thesis», og en

bruksteori om mening. Et svar på vår skepsis til å si at Per har en forståelse av sannhetspredikatet vil da være at det er dette forståelsen av konseptet generelt består i. Når vi bedømmer om en person forstår et konsept eller ikke, så gjør vi dette på bakgrunn av hvordan denne personen bruker dette konseptet. Dersom personen bruker det riktig så sier vi at han har forstått det, bruker han det galt så vil vi ofte si at han ikke har forstått det. Det kan hende at vår skepsis mot å si at Per hadde en forståelse av sannhetspredikatet, bunnet i en mer generell skepsis mot bruksteorier om me-

Er det nødvendig at en person skal vite hva det vil innebære å tilskrive sannhet til enhver mulig setning for at han skal ha en tilstrekkelig kjennskap til dette begrepet?

ning. En slik generell skepsis er imidlertid ikke noe godt motargument mot Horwich sin forklaring. Dersom Per alltid bruker sannhetspredikatet riktig etter at vi har forklart ham hvordan det brukes, hvilket grunnlag har vi da for å si at han likevel ikke forstår det? La oss tenke oss hvordan et barn lærer å regne. Kanskje vi setter opp en rekke regnestykker for barnet, for eksempel: $1+1=2$, $1+2=3$, $1+3=4$, og så videre. Deretter lar vi barnet selv fylle inn svarene på stykkene. Når vil vi si at barnet har forstått hva addisjon er? Her vil man kanskje være fristet til å si at vi ikke kan avgjøre når han har forstått dette konseptet, eller at dette er noe man først virkelig forstår senere i livet. Men er det likevel ikke slik at vi tilskriver barnet en forståelse av addisjon når det har kommet til det punktet at det som regel fyller inn svarene på stykkene riktig?¹⁰ Også når det gjelder eldre barn, eller voksne, vil vi se på hvordan de bruker konseptet når vi skal avgjøre om de mestrer dem. Når vi fokuserer på dette så virker det kanskje ikke lenger like uplausibelt å si at en persons forståelse av et konsept består i at denne personen er disponert for å bruke konseptet på en måte som er i overensstemmelse med hvordan dette konseptet blir brukt av oss andre.

Som vi ser er spørsmålet om hva som er den beste sannhetsteorien knyttet til spørsmålet om hva som er den beste meningsteorien. Det kan se ut til å være vanskelig å gi en fullstendig vurdering av det ene spørsmålet isolert fra det andre. Dette ser vi for eksempel når vi skal vurdere om minimalisme kan forklare hva en persons forståelse av sannhet består i. Å hevde at minimalisten ikke kan gi noe tilfredstillende svar på dette spørsmålet ser ut til å være en kritikk av meningsteorien til Horwich, snarere enn av sannhetsteorien hans. På dette punktet er det altså ikke

lenger snakk om at det er noen intern konflikt i en minimalistisk sannhetsteori, men snarere et spørsmål om hva forståelse av et konsept, eller mening generelt, består i. Dette er desverre ikke noe jeg kan gå nærmere inn på i denne omgang.

DEL III – KONKLUSJON

Gupta retter fokuset vårt mot noen av de sentrale tesene som ligger til grunn for deflasjonistiske teorier om sannhet. På denne måten blir vi nødt til å tenke gjennom hvilken jobb disse tesene gjør i teorien. Gupta gjør oss oppmerksomme på at det er mulig å lese tesene på forskjellige måter, både sterke og svake lesninger. Deflasjonisten må her være bevisst på hvilken lesning han gjør bruk av, og dermed hvilken lesning han er forpliktet til å forsvare.

Guptas kritikk klarer ikke å vise det den i utgangspunktet hadde som hensikt å vise, nemlig at deflasjonisme forutsetter at tesene leses forskjellig i forskjellige sammen-

henger. Likevel hjelper innvendingene hans oss til å få et klarere grep om hva deflasjonisten må si, og hva han ikke kan si. I forbindelse med spørsmålet om muligheten av en fysisk reduksjon av sannhetspredikatet, så vi at Horwich må nekte for muligheten av dette. Noe slikt vil stride mot den sentrale tesen i minimalisme, nemlig at sannhetspredikatet er definert av instansene av ekvivalensskjemaet, og at man ikke kan gi noen dypere forklaring av disse instansene. Gupta viste oss også at minimalisten forplikter seg på hva han kan mene at forståelsen av sannhetspredikatet består i. Horwich er klar over dette og sier at vår forståelse av sannhetspredikatet består i vår disposisjon for å akseptere instansene av ekvivalensskjemaet. Vi kan her tydelig se at hva vi mener om sannhet har konsekvenser for hva vi må mene om mening, og hva vår forståelse av konsepter består i.

Foto: Henrik Lindal Jensen

NOTER

- 1 Tittelen på Guptas artikkel antyder at den er en kritikk av deflasjonisme, ikke minimalisme. Vi vil litt senere i teksten se at Horwich sin posisjon, minimalisme, er en deflasjonistisk teori. Argumentene Gupta framsetter er altså ment å ramme teorier à la Horwich sin.
- 2 Redundancy-teorier om sannhet kan sies å være en ekstrem form for deflasjonisme, der man hevder at sannhet faktisk ikke er noen egenskap.
- 3 Et eksempel på at man vil si noe om en stor gruppe proposisjoner kan være hvis man sier «alt Kant sa er sant». Et eksempel på at man sier noe om uendelig mange proposisjoner vil være å si «alle setninger på formen »p eller ikke p« er sanne».
- 4 «Hvis» er en mye brukt filosofisk term som betyr «hvis og bare hvis».
- 5 Se for eksempel Davidson, D. *Truth and Meaning*, i (Davidson 2001)
- 6 Dette poenget er tatt fra Dummet sin artikkel «Truth and other enigmas» sitert fra Gupta (1993, s. 296)
- 7 Se Hilary Putnam, *Meaning and the Moral Sciences*, (London: Routledge and Kegan Paul, 1978).
- 8 Eller i alle fall uten å benytte seg av noe som en deflasjonist ikke kan tillate seg. I forklaringen over har man også benyttet seg av handlingsteoretiske prinsipper, som at en person vil gjøre «p» dersom han tror at «p» vil gi ham «q» og han ønsker «q».
- 9 Som Gupta sier (1993, s. 293) hender det at nødvendige sannheter kan gis dypere forklaringer. For eksempel kan kjemien forklare hvorfor ingen kjemisk reaksjon kan gi caustisk soda fra saltpeter og svovelsyre.
- 10 Dette eksemplet er delvis basert på Wittgenstein (1968, §146).

LITTERATUR

- Davidson, D. 2001, *Inquiries into Truth and Interpretation – second edition*, Clarendon press, Oxford
- Gupta, A. 1993, “A Critique of Deflationism”, i Blackburn, S. og K. Simmons (red), *Truth*, Oxford University Press, Oxford, s. 282-307.
- Horwich, P. 1998a, *Truth – Second edition*, Clarendon Press, Oxford
- Horwich, P. 1998b, “Truth – Second edition, Postscript” i Blackburn, S. og K. Simmons (red), *Truth*, Oxford University Press, Oxford, s. 239-263.
- Wittgenstein, L. 1968, *Philosophical Investigations*, Basil Blackwell, Oxford

FILOSOFISK SUPPLEMENT

Besøk hos på nett og få gratis tilgang til tidligere utgivelser.
<http://foreninger.uio.no/filosofisk-supplement/>

IMMANENT OG TRANSCENDENTAL METAFORIKK

av Anders Fjeld

Litteraturen om metaforen er enorm, og strekker seg fra dens tidlige systematiske behandling i Aristoteles' *Poetikken* til et bredt spekter av kontemporær tenkning. Problemstillingene involverer blant annet metaforens lingvistiske struktur, poetiske funksjon og semiologiske virke, samt dens eksakte plass i både tropologiens¹ spesifikke og språkets mer generelle taksonomi. I forhold til hvordan metaforen analyseres og importeres i tekstene innenfor den mer angloamerikanske kanon, er den imidlertid langt mer privilegert situert i det som så vagt kalles kontinentalfilosofi. Denne merkelappen inkluderer gjerne alt fra fenomenologi og hermeneutikk, til strukturalisme og psykoanalyse, til feminisme og orientalisme, til dekonstruksjonisme og poststrukturalisme. På mange måter er metaforen et sentralt stridspunkt i dette forholdet, både som overflatefenomen, det vil si kvantiteten og intensiteten av metaforens applikasjon i formidlingen av ideer, og som dybdefenomen, det vil si dens teoretiske konstruksjon og lokalisering innen språkets helhetlige økonomi. I denne teksten vil jeg forsøke å utvikle to generelle figurer for metaforikk som kan belyse denne konflikten. Den første, den immanente metaforen, presenteres gjennom Aristoteles' og Davidsons teorier, mens den andre, den transcendentale metaforen, presenteres gjennom segmenter fra Saussures semiologi og Lacans psykoanalyse. Til slutt vil jeg lese «Casino Royale», den nyeste Bond-filmen, med utgangspunkt i teorien om den transcendentale metafor.

IMMANENT METAFORIKK

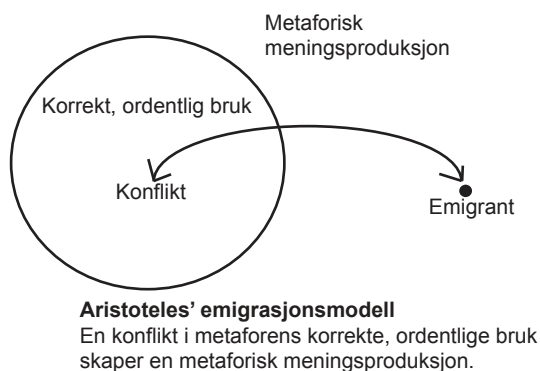
ARISTOTELES' EMIGRASJONSMODELL

Standarddefinisjonen av metafor er gjerne noe slik som «en billedlig uttrykksform der et ord eller en frase som

vanligvis betyr en ting, benyttes til å bety noe annet». En såpass kort definisjon av et intrikat fenomen som metaforen er naturligvis mangelfull, men den illustrerer hvordan metaforen forutsetter en distansering mellom to eller flere heteronome elementer (her: distansen mellom dens mening til vanlig, og den mening den benyttes til), som igjen innebærer at metaforen aldri er enkel, men kompleks og relasjonell. I tillegg, som jeg vil illustrere i løpet av teksten, må metaforen nødvendigvis genereres ut fra et felt som er iboende konfliktfylt, der den deriverer mening gjennom nettopp sin konflikt med de øvrige elementer i feltet. Det fundamentale problemet med metafor er slik sett å gi en fullverdig beskrivelse av mekanismen som tilgrunnligger produksjonen av metafor gjennom konflikt.

Aristoteles beskriver mekanismen slik: «Metaphor is the application of an alien name by transference either from genus to species, or from species to genus, or from species to species, or by analogy, that is, proportion» (Aristoteles, 2000). For Aristoteles foreligger det altså fire ulike former for metafor. Fellestrekket for disse formene er at et element forskyves eller dislokteres i forhold til dets ordentlige, korrekte bruk. Metaforen er slik sett ekvivalent med *emigrasjon*, det vil si å oppholde seg utenfor et definert, avgrenset område, samtidig som relasjonen til dette området vedlikeholdes som ens korrekte, naturlige habitat. Til syvende og sist er det intet annet enn denne relasjonen som konstituerer emigrasjon, for straks relasjonen skulle opphøre, ville grensene redefineres og det naturlige habitatet selv forflyttes. I så fall, for å følge tankerekken, ville metaforen enten omdannes til en katakres eller subsumeres inn under en utvidelse av gyldighetskriteriene for semantisk bruk.

Aristoteles' eksempel på den første formen for meta-

for, fra generell til spesifikk, er: «Her står mitt skib», for det å ligge for anker (det spesifikke) er en måte å stå stille på (det generelle)» (Aristoteles, 1997, s. 66). Den produktive konflikten består i at ordet «står», som er generell i dets ordentlige, korrekte bruk, benyttes som spesifikk i kraft av dets relasjon til de øvrige elementene i setningen. Metaforen produseres altså innenfor et felt som er iboende konfliktfylt, der den underliggende mekanismen består i at ordet «står» presses til å emigrere på grunn av dets relasjon til de andre ordene i setningen. Dette gjelder også i all hovedsak for den andre og tredje formen for metafor.

Det er dog den fjerde og siste formen som tilnærmer seg den kontemporære forståelsen av konstruksjonen av metafor:

Analogy or proportion is when the second term is to the first as the fourth to the third. We may then use the fourth for the second, or the second for the fourth. [... A]s old age is to life, so is evening to day. Evening may therefore be called, 'the old age of the day,' and old age, 'the evening of life,' or, in the phrase of Empedocles, 'life's setting sun.' (Aristoteles, 2000)

Konflikten i denne fjerde formen er mer åpenbar og intens, og erverver seg tilsynelatende et langt bredere poetisk og retorisk potensial. Aristoteles sier selv at «mest bifall høster den [formen for metafor] som bygger på analogi» (Aristoteles, 2006, s. 234), og «det er metaforer ved analogi og levende fremstilling som skaper den elegante stil» (s. 236). Årsaken til dette, vil jeg hevde, er at det produseres et slags ikke-lokaliserbart overskudd i denne fjerde formen for metafor. Dette er fordi emigrasjonen i de tre første formene er strukturert som en *konvertering*, mens emigrasjonen i den siste formen er strukturert som et *forhold*, altså at heterogene elementer relateres og presses mot hverandre. *Konverteringen* innebærer at meningen som produseres av emigrasjonen kan lokaliseres eksakt, noe

som ikke er tilfellet for *forholdet*. Dette poenget er enkelt å konkretisere ved å spørre etter hvilken mening som produseres av metaforene. Av metaforen «her står mitt skib» produseres meningen «her ligger mitt skib for anker» ved en enkel konvertering. Men man kan ikke med samme vending hevde at av metaforen «divets kveld» produseres meningen «divets alderdom», fordi forholdet åpner for et frispill mellom de heteronome elementene som ikke kan lokaliseres eksakt.

Metaforen produseres innenfor et felt som er iboende konfliktfylt...

Prinsippet om emigrasjon gjelder altså som det fundamentale fellestrekket for de fire formene for metafor, men fordi den fjerde formen innehar en ulik struktur enn de tre foregående formene, viser Aristoteles' redegjørelse av metaforen seg å være utilstrekkelig.

DONALD DAVIDSONS IMMANENTE EMIGRASJONSMODELL

Donald Davidson forsøker i «What Metaphors Mean» å redegjøre for hvordan mekanismen for denne fjerde aristoteliske formen for metafor fungerer. Dette gjøres på en måte som, vil jeg hevde, er en systematisering av det foregående aristoteliske rammeverket. Davidsons primære poeng er at metaforen ikke innehar noen mening utover dens bokstavelige mening: «...if I am right, a metaphor doesn't say anything beyond its literal meaning (nor does its maker say anything, in using the metaphor, beyond the literal)» (Davidson, 2001, s. 436). Dette betyr at metaforen «divets kveld» simpelthen betyr «divets kveld».

Metaforen kan dog ikke simpelthen bestå av setningens bokstavelige mening. Som påpekt tidligere, innebærer metafor nødvendigvis en form for distansering eller produktiv konflikt. Denne distansen redegjør Davidson for ved å hevde at den metaforiske dimensjonen ikke er å finne i metaforens bokstavelige mening, men i dens *bruks-funksjon*. Davidson eksemplifiserer dette ved å illustrere hvordan en og samme setning kan brukes både som metafor og som løgn:

So a woman who believed in witches but did not think her neighbor a witch might say, 'She's a witch,' meaning it metaphorically; the same woman, still believing the same of witches and her neighbor but intending to deceive, might use the same words to very different effect (Davidson, 2001, s. 442).

Den bokstavelige meningen holdes altså konstant,

mens variasjonen forekommer i ordenes bruksfunksjon. Det er to viktige konsekvenser av dette synet som må utdypes.

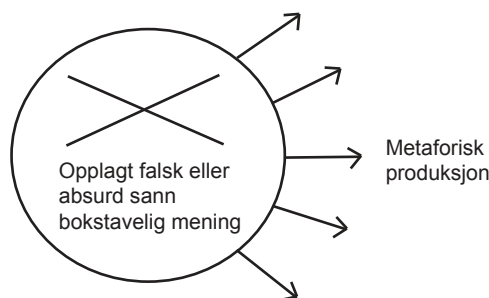
For det første er opprettelsen av en metafor avhengig av en foreliggende konflikt med utgangspunkt i setningens bokstavelige mening, som henleder oppmerksomheten videre til dens bruksfunksjon. Denne konflikten består i at den bokstavelige meningen enten er en åpenbar falskheter («hun er en gris») eller en absurd sannhet («no man is an island»). Davidson sier at «generally it is only when a sentence is taken to be false [eller absurd sann] that we accept it as a metaphor and start to hunt out the hidden implication» (Davidson, 2001, s. 442). Forklaringen Davidson gir på prosessen som foregår under den metaforiske produksjonen er som følger: Det foreligger et internt press enten (a) i forholdet mellom de ulike elementene i den bokstavelige meningen, eller (b) i forholdet mellom den bokstavelige meningen og konteksten den appliseres på – noe som impliserer at setningen må forstås i henhold til en metaforisk bruksfunksjon: «Absurdity or contradiction in a metaphorical sentence guarantees we won't believe it and invites us, under proper circumstances, to take the sentence metaphorically» (Davidson, 2001, s. 442)².

Den andre konsekvensen er at bruksfunksjonen tillater Davidson å positivt forfekte et ikke-lokalisert overskudd i metaforen. Dette er en raffinering av Aristoteles' rammeverk, i og med at dette overskuddet der forelå som et implisitt problem snarere enn et positivt poeng. Med et ikke-lokalisert overskudd menes at metaforen produserer en effekt som innehar to essensielle kjennetegn: (a) effekten kan ikke fullstendig spores tilbake til kilden (det produseres noe som ikke kan redegjøres for ut fra den bokstavelige meningen: et overskudd); (b) effekten åpner for et imaginativt frispill som ikke kan uttømmes i et nøyaktig bestemt, kognitivt innhold (det produseres noe som ikke kan fullstendig spores til resultatene: et overskudd). Dette betyr at det foreligger et ikke-lokalisert overskudd i hjertet av den metaforiske produksjonen. Denne effekten kan demonstreres eller påpekes, men ikke forklares eller uttømmes i ord. Davidson avslutter teksten med nettopp dette poenget:

The critic tries to make his own art easier or more transparent in some respects than the original, but at the same time he tries to reproduce in others some of the effects the original had on him. In doing this the critic also, and perhaps by the best method at his command, calls attention to the beauty or aptness, the hidden power, of the metaphor itself (Davidson, 2001, s. 445).

Feilen ved det aristoteliske rammeverket lar seg dermed presist komme til syne. Den består i å betrakte metaforen som en substitusjon eller ellipse, det vil si som en økonomisk snarvei i språket som tillater en å uttrykke meningsfulle setninger med andre eller færre ord enn det som egentlig er påkrevd av ordentlig, korrekt språkbruk. Av denne grunn overfokuserer Aristoteles på emigrasjonens destinasjon, eller på å oppdage metaforens virkelige innhold og økonomiske bidrag til setningen. Følgelig kunne ikke den fjerde formen for metafor, altså det mer komplekse forholdet, snarere enn den enkle konverteringen, bli noe annet enn et implisitt problem. I Davidsons tekst foreligger derimot en modell for en slik mekanisme: immanent emigrasjon. Dette betyr at metaforen produseres av en konflikt med utgangspunkt i dens bokstavelige mening, som presser metaforen til å emigrere til et frodig og fargerikt landskap som ikke kan innfanges i målestokker for nøyaktighet og klarhet. Med andre ord, den metaforiske produksjonen genererer et ikke-lokalisert overskudd på bakgrunn av indre krefter.

(Bruksfunksjon)

Davidsons immanente emigrasjonsmodell
En opplagt falsk eller absurd sann bokstavelig mening impliserer at metaforens betydning må finnes et annet sted, og initierer en metaforisk bruksfunksjon

IMMANENT METAFOR

Aristoteles' og Davidsons teorier om metafor er eksempler på hva jeg vil kalle for *immanent metaforikk*, noe jeg vil hevde er betegnende for den generelle holdningen til metaforer innenfor den mer angloamerikanske tradisjonen. Den immanente metafor betegner den form for meningsdannelse som oppstår når elementene som metaforen består av, det vil si de bokstavelige setningselementene, befinner seg i en tilstand av konflikt som presser dem til å påta seg en ny betydning eller signifikans, samtidig som denne produksjonen forholder seg relativ til de bokstavelige setningselementene. Det er likegyldig hvorvidt prinsippet for dens

produksjon er setningens manglende evne til å beskrive konteksten den er rettet mot (som i Davidsons eksempel om «heks» ovenfor), eller dens foreliggende, kontradiktoriske elementer forut for en slik kontekstualisering. Poenget er simpelthen at den immanente metaforen forutsetter en meningskjerne som viser seg å være inadekvat, og som av denne grunn presses til å påta en ny betydning. Dette er en språkfilosofisk påstand som kan virke uskyldig, men som, vil jeg hevde, på mange måter ligger i sentrum av problemene som omringer kommunikasjonen mellom den angloamerikanske og den kontinentalfilosofiske tradisjon. Jeg vil heretter forsøke å situere metaforen i en mer kontinental tradisjon, i Ferdinand de Saussures semiologi.

TRANSCENDENTAL METAFORIKK FERDINAND DE SAUSSURES SEMIOLOGI

Ferdinand de Saussure presenterer i *Course of General Linguistics* en bred og viktig teori om språk som har hatt stor innflytelse. Han introduserer her ideen om semiologi: «a science that studies the life of signs within society» (Saussure, 1974, s. 16). Det semiologiske tegnet består av to elementer, en *signifikant* og et *signifikat*. Signifikanten er tegnets lydbylde, det vil si dens perseptive formidler. Dette betyr ikke at den nødvendigvis må være fysisk realisert, men snarere at den er den materielle delen av tegnet, eller som Saussure sier: «the psychological imprint of the sound». Signifikatet er derimot konseptet, det vil si den ideen eller meningen som tegnet formidler. Ethvert tegn rommer begge elementene, som to sider av samme mynt, men forholdet mellom dem er arbitrært³. Dette innebærer at det ikke foreligger noe rigid eller deterministisk forhold mellom signifikanten og signifikatet i et tegn. Det er, med andre ord, ingen naturlighet over relasjonen mellom signifikanten og signifikatet.

Saussure foreslår videre å undersøke språket som en synkron størrelse, det vil si som en foreliggende totalitet. Dette er kontrastert med diakrone studier, som undersøker språkets historiske fremvekst, og som postulerer teorier om mening ut fra etymologi og evolusjon. Språket som en synkron størrelse designerer et intrarelasjonelt felt innenfor hvilket ethvert tegn innehar sitt lydbylde (signifikant) og sin mening (signifikat) som en konsekvens av differensielle forhold. Det vil si, et enkelt tegn betyr noe i kraft av dets forskjell fra andre tegn, slik at all betydning alltid-allerede befinner seg i et system av foreliggende tegn. Dette forklarer det arbitrære forholdet mellom signifikant og signifikat, i og med at det er posisjonen innenfor et system som bestemmer mening, heller enn en korre-

spondanse med virkeligheten eller en naturalistisk relasjon mellom signifikant og signifikat.

Ettersom dette systemet av tegn foreligger som en synkron størrelse, betyr det at ethvert meningsfullt fenomen kan studeres ut fra dets differensielle relasjoner innenfor en systematisk, taksonomisk struktur: «Whether we take the signified or the signifier, language has neither ideas nor sounds that existed before the linguistic system, but only conceptual and phonic differences that have issued from the system» (Saussure, 1974, s. 120).

DEN SYNTAGMATISKE OG PARADIGMATISKE AKSE

Alt språk og alle tegn er altså basert på relasjoner av forskjellighet. Saussure definerer to ulike former for språklige relasjoner: *syntagmatiske* og *paradigmatiske* relasjoner. Funksjonen til disse to formene har den russiske lingvisten Roman Jakobson senere påpekt er identiske med tropene metonym og metafor – et poeng som den franske psykoanalytiker og filosofen Jacques Lacan systematiserer i forhold til Sigmund Freuds psykoanalyse.

Hvordan fungerer den syntagmatiske relasjon, og på hvilken måte er den metonymisk? Et syntagme forekommer når språklige elementer arrangeres sekvensielt eller lineært etter hverandre. Den syntagmatiske relasjonen er følgelig den relasjonen setningselementene innehar til hverandre fordi de står ved siden av hverandre og støter i hverandre. Den er, med andre ord, en tegn-til-tegn-relasjon. Det er derfor den kan sies å være metonymisk, ettersom tegnene relaterer seg til hverandre i kraft av tilstøt og hopp, der bevegelsen mellom tegnene foregår *sekvensielt* fra det ene tegnet til det mest nærliggende andre tegnet. Dette betyr at metonymi, som altså utelukkende består av syntagmatiske relasjoner, opererer langs en assosiativ kjede av tegn.

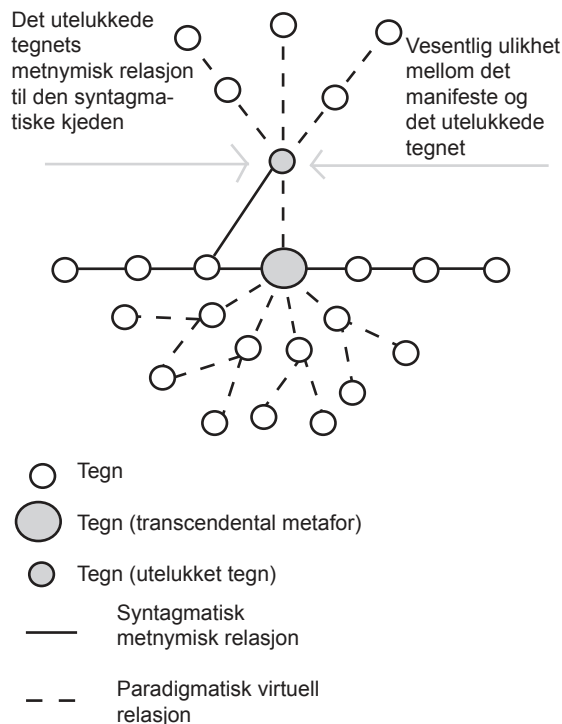
Hvordan fungerer så den paradigmatiske relasjon, og på hvilken måte er den metaforisk? Mens den syntagmatiske aksens omhandler lineære relasjoner og derfor foregår sekvensielt i en tegn-til-tegn-kjede, tar den paradigmatiske aksens for seg simultane relasjoner som foregår virtuelt⁴ i et mylder av tegn. For at et tegn skal bære mening, må det stå i relasjon til en rekke nærliggende og nært assosierte tegn i forhold til hvilke det enkelte tegnet differensierer seg. Det betyr at ethvert tegn kondenserer et mylder av omkringliggende tegn, eller, for å si det på en annen måte, befinner seg i sentrum av en mengde assosierte tegn. Det er viktig å påpeke at det essensielt er disse assosierte tegnenes konvergens i dette sentrum som genererer tegnets mening, i motsetning til at det er tegnets allerede gitte me-

ning som genererer den assosiative mengden av nærliggende tegn. Saussure sier: «A particular word is like the centre of a constellation; it is the point of convergence of an indefinite number of co-ordinated terms» (Saussure, 1974, s. 126). Den paradigmatiske relasjon designerer følgende den virtuelle relasjonen et ord innehar til omkringliggende, nært assosierte ord. Mens den syntagmatiske relasjonen foregår suksessivt og omhandler kjeder, foreligger den paradigmatiske relasjonen samtidig og omhandler konstallasjoner⁵.

Spørsmålet er: På hvilken måte kan den paradigmatiske aksens sies å være metaforisk? Den immanente metaforen kan ikke være til hjelp her, i og med at den bokstavelige meningen som forutsettes der, selv er et produkt av den paradigmatiske aksens. Det vil si, nivået som Saussure arbeider innenfor med den paradigmatiske aksens, er det nivået der mening, altså signifikat eller konsept, først oppstår og viser seg. På bakgrunn av dette oppløses all form for privilegert, bokstavelig mening. Hva en signifikant betyr er alltid bestemt av dets posisjon i forhold til både den syntagmatiske kjeden og den paradigmatiske konstallasjonen. Dette innebærer at den immanente metaforen automatisk er utelukket fra semiologien, fordi denne forutsetter en konflikt i dens bokstavelige mening ut fra hvilken den tvinges til å emigrere. Dermed inntar samtidig metaforen en langt mer privilegert posisjon innenfor Saussures semiologi, ettersom den ikke lenger er en spesiell språklig trope som går utover språkets vanlige, bokstavelige funksjon, men vedrører snarere produksjonen av mening overhodet.

TRANSCENDENTAL METAFOR

Med den transcendentale metaforen inverteres dialektikken som genererte den immanente metaforen. Det vil si, mens den immanente metaforen ble produsert ved dislokering og desentralisering, altså at meningsinnholdet i det gitte elementet gled ut av dets vante bruk og over i en mer fremmed metaforisk sfære, så er den transcendentale metaforen markert av lokalitet og sentralitet. Dette poenget springer ut av betraktningen om at mening alltid oppstår innenfor en struktur av differensielle forhold, slik at ethvert meningsbærende fenomen nødvendigvis oppstår i det konvergerende sentrum av en konstallasjon av omkringliggende tegn. Det som privilegerer metaforen i dette bildet er mekanismen som ligger til grunn for dette sentrum. Umiddelbart stemmer den overens med de generelle kjennetegn som er blitt tildelt metaforen ovenfor: kompleksitet, relasjonalt, konflikt og distanse. Følgelig kan en generell definisjon av metaforen som vil gjelde for

både den immanente og transcendentale varianten artikuleres: *En metafor er et meningsbærende konstrukt der meningsproduksjonen foregår utenfor dens manifeste eller eksplisitte bestanddeler.* At den foregår utenfor dens manifeste bestanddeler er for øvrig synonymt med at den foregår virtuelt. Det som tillater denne definisjonens gyldighet i forhold til den transcendentale metafor, er skillet mellom signifikanten og signifikatet.

Saussure sier: «In reality the idea evokes not a form but a whole latent system that makes possible the oppositions necessary for the formation of the sign. By itself the sign would have no signification» (Saussure, 1974, s. 130). Dette betyr at det aldri er tegnets manifeste⁶ bestanddeler (signifikanten) som står for meningsproduksjonen (signifikatet), men snarere det omkringliggende virtuelle konstrukt som tillater tegnet å differensiere seg⁷ og følgelig påta en betydning. Dermed faller både den immanente og den transcendentale metafor inn under samme ovennevnte definisjon, men på nøyaktig invertert måte: Den immanente metafor produserer mening i en virtuell dimensjon takket være dens manifeste bestanddeler; den transcendentale metafor produserer mening i dens manifeste bestanddeler takket være dens virtuelle dimensjon.

Den radikale konklusjonen som følger av den transcendentale metaforens lokalitet i språkets generelle taksonomi, er at språket er metaforisk som sådan. Fundamentalt sett finnes det bare metaforer. Eller, som Deleuze og Guattari

kanskje heller ville sagt, fundamentalt sett finnes det ingen metaforer. Men når skillet mellom bokstavelig mening og metaforisk produksjon slik sammenfaller, hvordan kan da metaforens poetiske og retoriske gnist forklares? I første omgang kan det påpekes at de imaginative, affektive og poetiske kjennetegnene ved metaforen ikke oppstår på bakgrunn av noen kvalitativ forskjell fra et dagligdags eller faglig språk, men ved utelukkende kvantitative forskjeller. Dette betyr at ingen tropologi kan påberope seg noen ekstralingvistisk funksjon (som en bruksfunksjon for eksempel), ettersom alle tropologiske fenomener allerede ligger nedfelt i språkets mest grunnleggende vesen. På dette vis er den immanente og den transcendentale metaforen drastisk heteronome. Spørsmålet er således hva det betyr at de poetiske effektene ved metaforen er kvantitative.

Ved dette punkt vil jeg trekke inn psykoanalytikeren Jacques Lacan. I «The Instance of the Letter in the Unconscious, or Reason since Freud» (Lacan, 2004, s. 138-168) viser han hvordan den poetisk ladete metaforen involverer den metonymiske, syntagmatiske kjeden for å skape en økt konflikt i den virtuelle, paradigmatisk meningsproduksjonen:

Metaphor's creative spark does not spring forth from the juxtaposition of two images, that is, of two equally actualized signifiers. It flashes between two signifiers, one of which has replaced the other by taking the other's place in the signifying chain, the occulted signifier remaining present by virtue of its (metonymic) connection to the rest of the chain (Lacan, 2004, s. 148).

[A]ny conjunction of two signifiers could just as easily constitute a metaphor, if an additional condition – *that of the greatest disparity of the images signified* – weren't required for the production of the poetic spark (Lacan, 2004, s. 148, min kursivering).

Prinsippet for meningsproduksjon endres ikke – det vil si, den strukturelle oppbygningen av den transcendentale metafor vedlikeholdes – men som en funksjon av den syntagmatiske kjeden endres de relaterte termene innenfor den paradigmatisk konstallasjonen på en måte som intensiverer⁸ meningsproduksjonen. Med en intensivering av meningsproduksjon menes både at de virtuelle tegn i den omkringliggende konstallasjonen blir mer markerte, og at det mer konvensjonelle og fastsatte virtuelle konstruktet som omringer tegnet brytes opp og reformeres. Med andre ord, tegnene i den virtuelle, paradigmatisk konstallasjonen blir både annerledes og mer påtrengende, og dette på bakgrunn av de to prinsipper som Lacan påpe-

ker ovenfor: For det første, et brudd i den syntagmatiske kjeden, der det tegnet som var forventet i kjeden, altså «the occulted signifier» eller det utelukkede tegnet, aktua-

Den radikale konklusjonen som følger av den transcendentale metaforens lokalitet i språkets generelle taksonomi, er at språket er metaforisk som sådan. Fundamentalt sett finnes det bare metaforer.

liserer seg i det manifeste tegnets virtuelle, paradigmatisk konstallasjon. Dette utelukkede tegnet forblir altså nærværende ved å omdannes til et virtuelt tegn som bryter opp og intensiverer den paradigmatisk konstallasjonen. For det andre, en vesentlig ulikhet eller distanse mellom det utelukkede tegnet og det manifeste tegnet som har overtatt dets plass i den syntagmatiske kjeden. At det skal foreligge en vesentlig ulikhet, betyr at de virtuelle konstallasjonene som omringer de to tegnene er vesentlig heteronome i forhold til hverandre.

«CASINO ROYALE» SOM TRANSCENDENTAL METAFOR DET SYNTAGMATISKE BRUDET

Grunnen til at «Casino Royale» er et godt eksempel i forhold til den transcendentale metafor er at den innerommer et kraftig brudd med den syntagmatiske kjeden som åpner for et interessant spillerom for fortolkning i den paradigmatisk konstallasjonen. Mer konkret betyr dette at «Casino Royale» innehar plotelementer som ikke har forekommet tidligere i serien av Bond-filmer (brudd i den syntagmatiske kjede), og dette har å gjøre med, som jeg vil illustrere nedenfor, en postmodernisering av Bonds karakter (endringer i den paradigmatisk konstallasjon).

I begynnelsen av filmen innlemmer Bond vellykket alle sine karakteristiske, tradisjonelle trekk: Han er egenrådig, ressurssterk og innsmigrende; han innehar et ekstraordinært blikk for detaljer og spor; han nærer et umenneskelig overlevelsesinstinkt og har svært god oversikt og kontroll over begivenhetenes gang. Dette er å regne som en syntagmatiske kontinuitet gjennom de 20 foregående filmene som er laget om James Bond, det vil si kjennetegn ved karakteren som gjennomgående realiseres. Denne syntagmatiske kontinuiteten manifesteres innenfor den enkelte filmens paradigmatisk rammeverk, og er derfor, så og si, allerede innskrevet i Bonds skjebne. Med andre ord foreligger en virtuell konstallasjon av karaktertrekk som regulerer og definerer Bonds fremtreden.

Copyright: Sony Pictures

Vendepunktet som, vil jeg hevde, innebærer et radikalt brudd med hele Bond-serien, initieres da Vesper Lynd (hans kvinnelige medagent) og James Bond møtes for første gang. Ordvekslingen mellom dem fremviser en Bond i kjent skikkelse, det vil si munnrapp med et snev av arroganse, men fordi Lynd parerer Bonds fremtredelser ved elegant å snu retorikken hans, introduserer hun et revolusjonerende, nytt blikk på Bonds karakter. Dette blikket innebærer at Bonds karaktertrekk og handlinger filtreres gjennom en bevissthet som er myntet på å refleksivt avdekke deres iboende undersider og svakheter. Blikkets iboende rasjonale er slik sett å subvertere Bonds karaktertrekk, eller å illustrere deres undersider og dermed fravriste dem det nærmest autopotente privilegiet de har nytt gjennom serien av Bond-filmer (hvis klimatiske toppunkt utvilsomt ble nådd med fiaskoen «Die Another Day»).

Blikket som Vesper Lynd materialiserer er kun ett aspekt av det mer generelle bruddet som forekommer i «Casino Royale». To andre vesentlige momenter som utkrystalliserer seg er et tvetydig og udefinert handlingsrom, samt et dynamisk og problematisk fiendebilde. Med dette menes at Bonds handlinger konsekvent inngår i et spill mellom en rekke krefter, nettverk og interesser, der aktørene aldri innehar en enkel identitet eller en opplagt agenda. Dette innebærer at enhver handling inngår i et

slags undertrykt og implisitt frispill som oppstår i interessekonfliktene mellom de rådende kreftene, der den reelle effekten av handlingene som oftest viser seg å være radikalt annerledes enn den intenderte effekten.

Et utmerket eksempel på dette forekommer da Bond blir tatt til fange av Le Chiffre etter å ha vunnet pokerturneringen, der det foretas en dialektisk helomvending som opphever ethvert klart bilde av fiende/partner-bildet. Under torturen trekker Bond frem det han antar er sitt trumfkort: «[n]o matter what you do, I'm not gonna give you the password [til bankkontoen med pengene]. Which means your clients will hunt you down and cut you into pieces of meat while you're still breathing. Because if you kill me, there will be nowhere else to hide». Bond spiller her Le Chiffre ut mot sitt eget nettverk ved å påpeke det desperate paradokset han befinner seg i, men Le Chiffre parerer med samme retorikk: «[e]ven after I slaughtered you and your little girlfriend your people would still welcome me with open arms because they need what I know». På grunn av kreftene i spill og de rådende interessene er det dermed Bond som finner seg fullstendig forlatt og alene, hvorpå han resignert oppsummerer problemet: «The big picture». Det som redder Bond fra avgrunnen, som ikke avsløres før i slutten av filmen, er at Vesper Lynd, som holdes i det andre rommet, inngår en avtale med Mr.

White, en overordnet i forhold til Le Chiffre, om å lure pengene fra Bond mot at han får leve. Mr. White dreper så Le Chiffre, og Bond våkner opp i trygge hender, takket være en tredje helomvendning av fiende/partner-bildet.

Dette illustrerer både det tvetydige og udefinerte handlingsrommet og det dynamiske og problematiske fiendebildet, der begge momentene kan leses ut fra spørsmålet om maktens lokalitet og agenda. De altomgripende maktrelasjonene som utspiller seg i «Casino Royale» er flytende, uforutsigbare, tvetydige og rendyrket instrumentelle, noe som skaper et paranoid og nihilistisk univers der aktørene overlever ved å foreta taktiske bevegelser inn og ut av allianser og nettverk. Dermed kan den revolusjonerende karakteren til «Casino Royale» forstås mer presist. Den tradisjonelle oppbygningen ville være at Bond mer eller mindre egenhendig infiltrerer og river ned en større organisasjon som styres av en distinkt og markant overordnet skurk. Mens skurken innehar et bredt symbolsk mandat og et klart definert mål (som verdensherredømme, for eksempel), står Bond alene med sin kløkt og sitt overlevelsesinstinkt og har utelukkende som mål å hindre skurkens planer (alle andre formål blir derivative av dette primære målet). Dette gjelder også for den første delen av «Casino Royale», som nevnt ovenfor. Men vendepunktet bryter fullstendig med denne oppbygningen. Samtlige aktører er gjennomgående bestemt av sine underliggende, symbolske mandater, det vil si av sin relasjon til makten som sirkulerer i det nådeløse handlingsrommet, der nettverkene er organisert som et mylder av sprikende krefter snarere enn et hierarkisk maskineri. Dette i tillegg til Vesper Lynds blikk, som sørger for at Bond ikke bare finner seg fortaapt i et paranoid og nihilistisk univers, men også at hans mer generelle tilkortkommelser og skyggesider kommer til syne.

DEN POSTMODERNISERTE BOND

Spørsmålet er: Hvorfor forekommer et distinkt brudd med en såpass ekstensiv tradisjon i 2006? For å besvare dette må de omkringliggende tegnene som filmen står i relasjon til utforskes, det vil si: Hvilke nært assosierte, paradigmatiske tegn er det som konvergerer i det meningscentrum som filmen med dens syntagmatiske brist består av?

Jeg vil hevde at «Casino Royale» er merket av en distinkt postmoderne subjektivitet. De meningsbærende elementene som filmens syntagmatiske brudd har tillatt en utkrystallisering av, er tegn som innehar en sterk og vid konsolidering av kontemporære fenomener og bevegelser.

Disse kontemporære fenomenene og bevegelsene er historisk sett unike i sine mekanismer og virkeområder: De er postmoderne og dypt forankret i en alder av globalisering, sekularisering, postimperialisme og terrorisme. Ovenfor ble tre oppsiktsvekkende momenter beskrevet: blikket, handlingsrommet og fiendebildet. Jeg vil i det følgende bruke disse momentene som materiale.

Vesper Lynds blikk er på mange måter en pågående dekonstruksjon av Bonds karakter, en avdekking av den skjulte og undertrykte utsiden som tillater det kvalitative

Bonds formulering her er glimrende: en rustning er ekstern, påtatt og skal skjule og beskytte en indre kjerne

verdiparadigmet der Bond definatorisk fremstår som bedre å oppstå. Lynds retoriske effekt er slik sett en kontinuerlig dreining av Bonds selvsikre fremferd, faktisk helt til det punktet der han finner seg fullstendig oppløst, da han sier til Lynd: «I have no armour left. You've stripped it from me. Whatever is left of me... whatever I am... I'm yours». Bonds formulering her er glimrende: en rustning er ekstern, påtatt og skal skjule og beskytte en indre kjerne. Dette impliserer at karakteren Bond viser seg å være en symbolsk identitet i ekstern sirkulasjon som «ligger utenfor» det ekte subjektet (den indre kjernen som bærer denne identiteten). «Hva enn» dette ekte subjektet er, som Bond sier. Men dette «hva enn» er faktisk det Bond kommer i nærkontakt med under den foregående tortursekvensen med Le Chiffre, nøyaktig ved det punktet der han resignerende utånder: «The big picture». Her strippest han for alle symbolske mandater, altså enhver inskripsjon og tilhørighet i noen form for meningsfull orden. I dette vakuumet av meningsbærende kjeder å hekte noen ekstern identitet på, finner Bond seg etterlatt i en absurd tomhet: den traumatiske kjernen av en naken subjektivitet. Denne fremstillingen, unik for «Casino Royale» i Bond-serien, kondenserer en rekke identitetsproblematiserende bevegelser: feminisme, anti-rasisme, orientalisme; bevegelser for frigjøring av seksuell identitet, kritikk av eurosentrisme og sør/nord- og øst/vest-s skillet. En essensiell og gjennomgripende gest til disse bevegelsene består i å sette fokus på mulighetsbetingelsene eller produksjonsforholdene for identitet og subjektivitet, og dermed forskyve privilegeringen av spesifikke identitetsformasjoner (som vestlige, demokratiske, heterofile menn for eksempel) til frigjøringen og pluraliseringen av individuelle og kulturelle

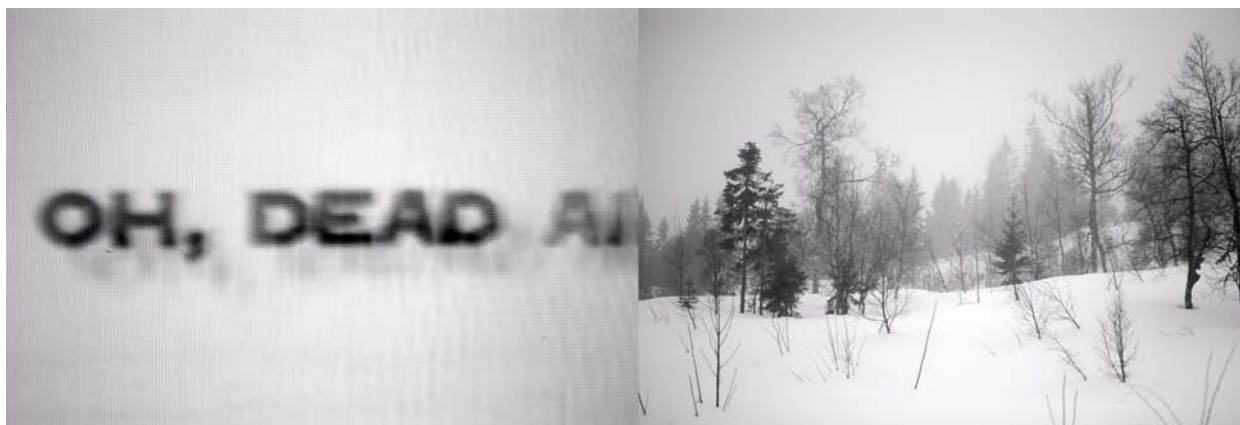

Foto: Henrik Lindal Jensen

forskjeller. Det denne gesten logisk forutsetter, er en slags tom, underliggende kjerne som trer inn i eller åpner for symbolske ordener, som gir mening i kraft av en form for ekstern sirkulasjon⁹. Dette er den kjernen som Bond reduseres til i løpet av filmen: en blank inskripsjonsoverflate.

Måten å fremstille forholdet mellom det indre og det ytre er altså et svært fremtredende postmoderne trekk ved «Casino Royale». Der antikk og moderne tenkning privilegerer undersøkelsen av det (metafysiske) indre til konstitusjonen av den ytre, ontologiske virkelighet, vil den postmoderne undersøkelsen konsentrere seg om de ytre, sosiale mekanismene som produserer subjektivitet og virkelighet. Det er fra dette utgangspunkt at de to andre momentene som det syntagmatiske bruddet utkrystalliserte blir påtrengende, ettersom spørsmålet om maktens lokalitet i postmoderniteten nettopp entrer et subversivt og paranoid frispill. Straks prinsippet for subjektivitet ikke lenger bæres av menneskelig autonomi, men snarere av en dynamisk, sosialisert sfære, fremtrer virkeligheten som et mylder av tvetydige krefter som inngår i et spill uten overhvelvende autoriteter eller verdensbilder¹⁰. Det tvetydige og udefinerte handlingsrommet og det dynamiske og problematiske fiendebildet i «Casino Royale» befinner seg slik sett i sentrum av et postmoderne univers preget av en kontinuerlig kritikk av maktens kilder (et dekonstruerende blikk), en desentralisert og udifferensiert terrorisme, en sekulariseringsprosess som har bortmanet enhver transcendent garanti, en globalisering som problematiseres som kynisk og kapitalistisk, en nedrivning av privilegerte identiteter og en normativ innmatrikulering av den kulturelle Andre.

KONKLUSJON

En rekke av de ovenstående påstandene er nokså underargumenterte på grunn av den provisjonelle karakteren av

«Casino Royale»s import i denne teksten. Men de tjener likevel denne tekstens hensikter, i og med at formålet med den ovenstående analysen er å gi et konkret eksempel på mekanismene som underligger den transcendentale metaforen, samt det potensialet som iboer en fortolkningsstrategi basert på den transcendentale metaforen. Poenget er at «Casino Royale» står i sentrum av en spredt mengde tegn, der det tydelige syntagmatiske bruddet intensiverer meningsproduksjonen på en slik måte at de omkringliggende tegnene blir mer påtrengende og markerte. Fortolkningsmetoden består i så måte ikke i å lete etter analogier innenfor den sosiale sfære, men snarere i å lete frem de relaterte, virtuelle tegn som allerede foreligger i det sosiale, synkrone systemet av tegn, og som står for den virkelige meningsproduksjonen i de manifeste tegnene. For å si det mer konkret: Det er ikke slik at «Casino Royale» deler mange likheter med et postmoderne univers, det er snarere slik at «Casino Royale» allerede befinner seg i et postmoderne univers i selve sin meningsbærende dimensjon. Dette er fordi «Casino Royale», som det manifeste tegnet i min analyse, bærer mening i kraft av sin lokalitet innenfor kjeder og konstellasjoner av tegn. Slik sett er enhver fortolkning med utgangspunkt i den transcendentale metaforen en form for semiologisk undersøkelse («a science that studies the life of signs within society»).

Forskjellene mellom den immanente og den transcendentale metaforen er derfor drastiske og radikale i samtlige av metaforens aspekter, noe som skyldes fundamentale uenigheter i den grunnleggende redegjørelsen for språk, subjektivitet og virkelighet. Derfor kan metaforen anses som et stridspunkt av stor viktighet, for i og med at den på mange måter står i sentrum av de mest grunnleggende kategoriene for filosofi, ontologi og vitenskap, vil valget mellom immanent og transcendentale metaforikk inneha vesentlige konsekvenser.

NOTER

1 Tropologi er studiet av figurativ språkbruk.

2 Legg dog merke til at Davidson bare sier «usually» eller «generally» om at den bokstavelige meningen enten er opplagt falsk eller absurd sann. Dermed holder han muligheten åpen for at disse ikke uttømmer de potensielle konfliktformene som tilgrunnligger en metaforisk produksjon. Det kan tenkes at en liten modifikasjon av den fjerde aristoteliske formen vil kunne fullføre en utarbeidet liste av tilgrunnliggende konfliktformer. I tillegg til en opplagt falsk eller absurd sann setning ville det dermed også føyes til en *sekvensiell sammenstilling av to eller flere ubeslektede elementer*. I den gamle Sierra-spillserien Leisure Suite Larry bugnet det av en spesiell art av denne metaforformen. Spillet gikk ut på å sikre den noe håpløse Larry sex. Da akten endelig skulle til å begynne, som gjerne var spilllets konklusjon, ble det i stedet vist en rekke ubeslektede småsnutter: et tog kjører inn i en tunnel; en raket tar av; en pølse legges i et pølsebrød; en blomst vokser; en folkemasse jubler; en gruve sprenger; en fontene spruter; osv. Dette, vil jeg hevde, passer ikke inn i det davidsonianske skjema med mindre denne tredje tilgrunnliggende konfliktformen tilføyes de to foreliggende.

3 «Arbitrært» er ikke det samme som «vilkårlig». Mens «vilkårlig» innebærer at noe er overlatt kun til sjanse, innebærer «arbitrært» at det foreligger en vilkårlighet som er regulert. Dette er fordi ordet «arbitrært» forutsetter *et forhold*, et element er nødvendigvis arbitrært *i forhold til* et annet. Nettopp fordi «arbitrært» forutsetter et forhold kan det forstås som *regulert vilkårlighet*, ettersom det må eksistere en form for orden for at et element i det hele tatt skal kunne stå i relasjon til et annet element. Vilkaligheten skyldes altså relasjonens natur, mens regulasjonen er en mulighetsbetingelse for at relasjonen i det hele tatt foreligger. «Arbitrært» innebærer, med andre ord, at elementer hører sammen på vilkårlig vis.

4 Bruken av begrepet «virtuell» kan kanskje håndgripeliggjøres ved å referere til datasimulert *virtual reality*. De manifeste eller eksplisitte bestanddelene ville der være selve datamaskinen, dvs. kretskort, harddisk, kabinet, skjerm, tastatur osv., samt de maskinelle kodene, som utelukkende består av 0-er og 1-ere, og den umiddelbare presentasjonen dette genererer på skjermen. Den virtuelle dimensjonen er det medierte meningsrommet som ikke kan sies å eksistere i noen manifest bestanddel, dvs. den virkeligheten som utspiller seg innenfor *virtual reality*, der en avatar beveger seg i et simulert fysisk rom og utfører funksjoner innenfor en helhet som simulerer en autonom livsverden. Den virtuelle dimensjonen befinner seg der objektets manifeste bestanddeler ikke lenger kan redegjøre for subjektets projeksjoner og investeringer i det, akkurat slik metaforens manifeste bestanddeler ikke kan redegjøre for dens produserte effekt.

5 Den paradigmatiske og syntagmatiske relasjon kan kanskje fremstå som mer intuitiv dersom de relateres til Heideggers ontologiske forskjell (Heidegger, M. 1990 *Being and Time*. Basil Blackwell Ltd. Oxford). Den ontologiske forskjell består av to nivåer: det ontologiske (Væren) og det ontiske (det værende). Det er dette Heideggers berømte hammereksempel skal illustrere (s. 98). En hammer er ontisk i den forstand at den simpelthen foreligger, forut for enhver meningssammenheng. Ontisk sett er hammeren altså bare et stykke materie, eller et stykke værende, i verden. Hammerens ontologiske Væren derimot er dens posisjon i en meningssammenheng. Ontologisk sett er hammeren en bruksgjenstand man finner på verksteder som benyttes til å banke spikere, osv. Hammerens Væren er derfor dens lokalisering innenfor en større meningsstruktur. Den syntagmatiske relasjonen er slik sett ontisk: tegnene som relateres er å regne som værende i verden, på samme måte som hammeren. For eksempel: i en setning vil tegnene være syntagmatisk relaterte ved at de simpelthen følger (sies) etter hverandre; som metonymi vil tegnene relateres ved at de står i nærheten av hverandre som værende i verden (gris til gjørme til bondegård til traktor). Den paradigmatiske relasjonen er derimot ontologisk: tegnene relateres innenfor et større meningskonstrukt som foreligger simultant. Det er med andre ord ingen distinkt fra-til-bevegelse, derimot bærer tegnet hele mylderet av omkringliggende tegn i seg, akkurat slik hammeren som bruksgjenstand er merket av hva den brukes til, altså av brukssammenhenger og omkringliggende, nært assosierte andre bruksgjenstander (som spikere og planker).

6 «Manifest» betyr her ren fremtredelse, eller å vise seg for beskuelse. Både «håndgripelig» og «åpenbar» er nært assosierte termer, men som her ville være upassende fordi de begge inkluderer en meningsdimensjon. «Håndgripelig» innebærer at noe lar seg forstås, mens «åpenbar» innebærer at noe ikke kan unngås å bli lagt merke til (og forholder seg likegyldig til hvorvidt dette vedrører mening eller er rent beskuende). «Manifest» innebærer derimot utelukkende at noe lar seg beskue, og er derfor å regne som «forut for» og uavhengig av mening.

7 Det kan være nyttig å presisere bruken av «differensiere seg» her. For eksempel ville «atskille» være et upassende ord å benytte, ettersom «atskille» innebærer at to eller flere elementer deler seg (atskiller seg) fra en forutgående enhet. At tegnet «differensierer seg» innebærer derimot at tegnet oppstår i selve differensieringen.

8 Jeg har her valgt å bruke ordet «intensivere» av flere grunner. «Intensivere» passer godt i forhold til den transcendentale metafor fordi det innfanger ideen om «kroppslig svingling», altså om noe affektivt og poetisk; det involverer bevegelse, økning og heftigere fremtreden, som er attributter ved forandringene i det virtuelle konstruktet; og det konnoterer mot dynamikk og grensesprenging, som innfanger noe av potensialet ved metaforen som helhet.

9 Se for eksempel Michel Foucaults *The Archaeology of Knowledge* (2006. Routledge, Oxon) og begrepet om «diskursiv formasjon»; Jacques Derridas *Margins of Philosophy* (1984. The University of Chicago Press, Chicago) og «différance»; Gilles Deleuze og Felix Guattaris *A Thousand Plateaus* (2004. Continuum. London) og «kroppen uten organer»; eller Lacans nevnte artikkel «The Instance of the Letter in the Unconscious, or Reason since Freud» (Lacan 138-168) og sekvensen om Descartes' cogito. En god artikkel om Lacans posisjon i denne sammenheng er Mladen Dolars «Cogito as the Subject of the Unconscious» (1998. *Cogito and the Unconscious*. Red. Slavoj Žižek. Duke University Press. London).

10 Se for eksempel Michael Hardt og Antonio Negris *Imperiet* (2005. Spartacus Forlag, Oslo), eller Gilles Deleuzes *Foucault* (2006. Continuum. London).

LITTERATUR

- Aristoteles. 1997 *Om diktekunsten*. Grøndahl og Dreyers Forlag AS. Oslo
- Aristoteles. "Poetics, Section 3". 2000. *The Internet Classics Archive*. <http://classics.mit.edu/Aristotle/poetics.3.3.html> [20/08-2007]
- Aristoteles. 2006. *Retorikk*. Vidarforlaget. Oslo
- Davidson, D. 2001 "What Metaphors Mean". *The Philosophy of Language*. Red. A. P. Martinich. Oxford University Press. 435-446. New York
- Saussure, F. de. 1974 *Course in General Linguistics*. Peter Owen Ltd. Glasgow
- Lacan, J. 2004 *Ecrits: A selection*. W.W. Norton & Company, Inc. New York

CSMN

CENTRE FOR THE STUDY OF MIND IN NATURE

Centre for the Study of Mind in Nature

invites all interested parties to attend the following events this autumn:

- Oct. 4th 2007   **Social and Moral Norms in Intentional Action** - Oslo
- Oct. 26th 2007   **Guest Lecture: Valerie Hardcastle** - Oslo
- Nov. 2nd 2007   **Arché/CSMN Graduate Conference** - St. Andrews University, Scotland
- Nov. 3rd 2007   **Workshop: Implicature** - Oslo
- Nov. 5th 2007   **PhD and Master's Course: Knowledge in Action: Epistemology Meets Philosophy of Action** - Oslo
- Nov. 22nd 2007   **Workshop / PhD Course: Metaphor, Poetry, Paraphrase** - Oslo
- Dec. 4th 2007   **Short course: Pragmatics and Neurolinguistics** - Aarhus, Denmark

All events are open to the public.

No registration necessary. For further information please go to www.csmn.uio.no

UNIVERSITETET I OSLO
DET HUMANISTISKE FAKULTET

INTERVIEW WITH PETER RAILTON

by Lise Storm Karlsen

Peter Railton is Professor of Philosophy at the University of Michigan. Professor Railton's main research has been in ethics and the philosophy of science, with special interest in questions about the nature of norms, values, objectivity, and explanation. He has been a visiting professor at Berkeley and Princeton, and he has received fellowships from the Society for the Humanities (Cornell), the American Council of Learned Societies, the Guggenheim Foundation, and the National Endowment for the Humanities. He is also an Associate of CREA (Ecole Polytechnique), Paris. He has recently published the book *Facts, Values, and Norms: Essays toward a Morality of Consequence* (2003).

Railton visited the Center for the Study of Mind in Nature (CSMN) at the University of Oslo in May 2007. He held a workshop on "Moral realism, irrealism, or anti-realism: Where does the question stand today?" and a lecture on "From Aesthetics to Ethics ... and Back" (in cooperation with Filosofisk Seminar at IFIKK). During his stay Railton found time to do an interview with *Filosofisk Supplement*.

Why ethical realism? Is it to escape moral skepticism, or is the view more of a fundamental intuition?

It is funny, I was always – even before I developed the view philosophically – puzzled by a certain kind of moral skepticism. For example, people might say: "If God does not exist, then morality has no foundation." And I would always think: "Do you mean that if God does not exist, it does not matter to me whether my children suffer or not? Or: "If God does not exist, it does not matter to me whether I find a friend or whether someone else is treated in an unfair

way?" Why would any of that change? None of that would change depending on whether God does exist or not. So, I always thought that ethics are based on just these real facts about our lives.

Whether or not God exists, it is a perfectly good question to ask: "How can things be better or worse?" And it seems that this question is about as factual as the question: "How can we make people healthier?" Or: "How can we make our buildings sturdier?" So, it seems to me that what people often miss when thinking about ethics is that they try to think from the top down. They think: "In order for ethics to be objective, there has to be some kind of a demand that is inescapable – like the 10 Commandments." God can give us a command, and he could punish us. That would make his commandments in some ways inescapable, but it would not make them particularly *ethical* – you would simply have a very powerful boss. Among philosophers, there is a similar idea that somehow you have to show that there is something about rationality that forces us to be moral – that only such necessities could have moral standing.

But I have always thought that the right way to go is from the bottom up. And that is to say, it is not that reason tells us to care about these things – it is that we care about these things and therefore reason is useful in getting us to promote them. To think that reason tells us what to do and that this is why these things matter; is to put things in the wrong order.

In the essay "The Problem of Well-Being", you say that the starting-point for ethics is our well-being. Could you elaborate on that?

Well, the classical utilitarian picture of happiness is one in which the individual could move up progressively in terms of happiness. By gaining more and more opportunities or more and more wealth or more and more friends one would become increasingly happier. The utilitarian project is to raise the *level* of happiness over a life or over a society.

But the question is: does that really correspond to the psychology of happiness? What is puzzling about the psychology of happiness is that people's happiness fluctuates, going up and down, but tends to return to a certain level. A very good event happening to someone causes an upward movement in her happiness, but then that attenuates and she goes back down to her "set level". And similarly, a very bad thing happening, like an accident or a loss in the family, tends to drop one's level below the "set point", but it then tends to return to this set point with the passage of time.

Most of us are therefore under a certain illusion: "If only I could earn 15% more income, I will be happier." Or: "If only I could have 15% more research time I will be happier."

Now, it always seems like, I do not have enough time, and I do not have enough money. But the evidence suggests that if you were to give me 15% more research time or money, that would make me happier for a little while, but then a year later, if you came back, you will find that I again say: “I do not have enough time!” Or: “I do not have enough money! I wish I had a bit more...” The illusion is that one thinks oneself able to overcome a deficit of that kind in a permanent way.

Psychologists give various interpretations of this. One standard reading is that people *habituate* to a certain level, and therefore their expectations are refixed at that level. I myself do not find that entirely plausible as an explanation. For example, if you give someone the information that they are going to get a raise, their happiness goes up *before* they get the money. And indeed, when the money arrives, it does not necessarily change their happiness at all. So, I do not think the main thing is habituating to a way of life. Rather, I think it shows that happiness is an *information-gathering* system. It is a system that gives us a positive reward for acting in ways that satisfy our needs or interests, or meet our goals. And it gives us a kind of negative reward – a kind of sanction – if we act in ways which do not promote those goals, or which do not satisfy our needs.

Think of happiness, then, as a kind of intelligence. What is going on as you go through life and make choices is that you are constantly getting information about whether you are doing better or worse, relative to your needs or goals. And that is translated into this thing called “a sense of well-being”. If happiness is going to work like that, my thought is, it *should* return to a set-point after changes. If a 15% raise made you permanently happier, you would be getting a constant signal that you are doing better and better, whereas in fact you have stopped moving forward or backward. If instead the boost in happiness passes and you return to a set-point, then the signal you would receive would be: “Things are not perfect now – happiness lies in making positive changes.”

If happiness works like that (and there are actually some places in Aristotle, for example, where he seems to anticipate this idea), then utilitarians should not think in terms of “raising the level of social utility”, because once people have reached a moderately comfortable standard of living, their level of happiness stays pretty constant. Rather, utilitarians should focus on creating the conditions for good, transient experiences – that is the way to put more happiness in people’s lives.

The interesting question for me is: what are the conditions for good transient experiences? There is a lot of evidence, for example, that acquiring a skill is a positive experience.

And exercising that skill effectively is also a positive experience. It does not have to be a particular kind of skill. If I am trying to figure out how to repair my plumbing, and I get a manual and study it, and actually figure out how to fix my pipe, that actually is an experience that will make me very happy – even though I am not a pipe-fixer, and even though fixing my plumbing is not going to make me famous or rich. My happiness comes from the experience of learning something, gaining ability, putting it into practice, and having a success. This is a very powerful positive experience. That suggests, among other things, that learning is very important. One mistake we make as a society is that people go to school to learn, and then they go into a job – and then their education is finished in some sense. They may learn what is needed for their jobs, but there is no expectation that they will learn entirely new skills, or be introduced to a new area of inquiry. Rather than worrying about giving people who are already comfortable more income, utilitarians should think about ways society could promote the development of more and more capacities.

What I find especially intriguing is how you take this personal level and transform it to the ethical level.

Well, one of the things that seem to be true about us is that we are very deeply social. Take for example the desire for income. It seems to me that the only explanation that you can give for the fanatical pursuit for income you can observe in a country like the USA – way beyond what anyone actually spends or enjoys – is that they see money as bringing a certain *social standing*. They are doing this not for personal consumption, but to make themselves seem important or successful in life. So, even though they are doing this thing that seems selfish, people obsessed with income are always looking around to see who is getting more and asking: “How can I get ahead of them?”

True, it *is* built into us to be constantly mindful of our social standing. But now ask yourself who you really respect? Are they the ones who are making lots of money? Would your admiration for someone you respect decline if she took a job paying less money? Or would someone you do not respect become respectable by getting a big pay raise? Of course not. So, the pursuit of money is mostly misplacement! What *are* the things that we are most respectful of? If someone is generous, or helpful to others, or loyal to friends, or principled; does this person get your respect? Merely dominating people does not make anyone respect them as a human being. I would like to think the very same motives that get people driving for social position and power could be transformed into more ethical behavior – if only people realized what gains true respect.

When I first read your article on moral realism, I also read about Blackburn's quasi-realism. What makes your thoughts real, and not only "quasi-real", within a practice? I suspect that it has something to do with ethics not being "game-rules", but instead something real within us – real facts about human nature?

Yes, it is within us. It is a fact, not just about us, but about animals too. A quasi-realist is saying something like: "There are certain rules or norms that we follow *as if* they were objective claims or demands." By focusing on norms and rules, this can seem quite credible. There does not seem to be rules "written into nature", but only varying social conventions. Treating such rules objectively begins to look like a kind of pretence or projection.

And I say: okay, that might be right; but needs, unlike rules, *are* in nature. There is nothing quasi-real about pain, or sorrow, or love, or joy. It is not "as if" there were ways of making a world with greater or lesser suffering – this is how things really are. Whatever normative validity rules have comes from those considerations, with no need for pretence. Blackburn thinks of morality as a set of rules and asks: "How could a set of rules ever become factual the way the laws of nature can become factual?" The answer is, it could not be. You cannot violate the laws of nature, but you *can* violate "moral laws". But this seems to me no proof of quasi-realism. Imagine saying: "Laws of nature cannot be violated, but principles of good health can be – so, therefore there is no such thing as a principle of good health. People are not really ever healthy – just 'quasi-healthy'..." But is someone dying of AIDS just "quasi-unhealthy"? And are there no *real* cures, just pretenses of curing?

It seems to me you have much more trust in nature than a lot of other ethical thinkers. Do you really believe that our inner nature can make us ethical, rather than some kind of outside guidance? And if that is true, can it be that all the rules have made it more difficult for us to listen to that nature?

Yes, it is a capacity within us; and you are right, a lot of the *worst* things we have done to each other are the result of social norms and rules. In some religions, for example, if you violate the orthodoxy, you will be punished – even if you have acted on a perfectly normal human impulse and caused no one to suffer. The "keepers of the faith" are *required* by their rules to punish you. So if they are "morally strict", they will do so. In some cases, this has meant war against a whole civilization, just because it does not observe a particular rule of orthodoxy. The resulting conflict may cause an enormous amount of pain and destroy many lives and families, but the orthodox will think: "We *must* pay any price to protect the faith."

What is interesting about humans is how we can generate such ideals, and such demanding rules. But what is dangerous about us is that the ideals and rules can be disconnected from any fact about what will actually make mankind better off. Yet the rules will still be enforced out of a sense of moral obligation.

But is not your naturalistic realism a bit like going from rational beings "back to nature"? It is easy to see this as going "backwards", in a sense...

Yes, that would be a mistake. And it is not as if we would go backwards to nature – we already and always are *part* of nature. We are in a very fortunate situation though, compared to other organisms: to change certain behaviors, they must "wait around" for evolution to produce changes in the genes that govern the behavior. We do not have to wait in that way. We can effect large-scale changes in our behavior through our own choices and the practices we create. "Human nature" is no fixed way of being – instead it is a capacity for self-transformation. The real question is what to do with that capacity?

Then how much of a materialist are you? It seems to me that you find humans to be more than just biology with a bodily well-being/happiness-system.

It is our body and our brain that enable us to think – I am a materialist in that sense. But I do not think materialism implies that consciousness is an illusion or merely epiphenomenal, without a causal role in shaping reality. No doubt we have many misconceptions about consciousness, but it strikes me as very unlikely that it is a mere fifth wheel. A view found among some hard-nosed materialists is that there is a physical level where causation takes place and a mental level which is just a kind of passive reflection. That seems to me to be clearly wrong. I tend to think of the mental as having a functional character: to have a belief is to be in a state likely to expect certain things, infer certain things, interpret experience certain ways, etc.; to have a desire is to be motivated in certain ways, to notice certain things, to be frustrated by certain courses of events and happy with others. Beings on another planet could have just the same mental states, and as a result behave in much the same ways, even though their physical chemistry is very different from our own. The explanation of this similarity would not in the first instance be physical-chemical – it would be mentalistic. Indeed, evolution might have operated on both planets to select for beings with this sort of belief-desire psychology. That, too, is a pattern we cannot best explain by reference to the molecular level alone.

Can you tell me about your view on aesthetics and ethics, and the connections you find between the two areas?

Let us go back to this issue about understanding morality from the bottom up. To me, one of the fascinating things about normativity is how pervasive it is in our lives. There are moral norms, of course, but there are also norms of language and conversation, norms of inquiry, norms of appreciation, and so on. We are constantly operating in a normative environment.

When philosophers think about normativity, however, they often think only of a very few cases – like moral obligation or “rational requirement”. As a result they get a distorted picture of what normativity could be. Take, for example, speaking a language. In order for us to have a common language, we have to be able to share meanings. In order for us to share meanings, each of us has to be disposed to follow certain rules. A language will not exist and have coherent structures unless we follow certain grammatical rules, which lay down norms for how sentences are to be formed and how words are to be used. We will not be able to speak with each other unless we both respect certain norms of conversation, such as sincerity and relevance. Now, if you look at those norms and think to yourself: “OK, who or what force is *policing* these? What makes us *have to* follow them?” Nobody is policing them! We do not need to be forced to follow such norms. We follow them, purely voluntarily, because we seek to express ourselves and to understand one another. This self-imposition is not, so far as I can see, a “requirement” of rationality. Learning and following such rules is “second nature” to us, and we are kept within the domain of these rules by our shared interests.

We are social creatures and we want our lives to have certain meaning. We have a passion for explaining ourselves and others, telling stories, exchanging gossip, thinking aloud together. We do this thanks to our acceptance of an enormous network of norms. We learn these norms quickly – and we can negotiate within them very quickly. We are set up to do this.

To go back to the aesthetic case: aesthetics is another area full of norms, yet almost all are voluntary. I impose a certain discipline upon myself when describing a film, recommending a restaurant, or evaluating an artwork. According to this discipline, I must distinguish between what I happen to like or dislike – matters of mere personal taste – and what I think might be *generally* likeable or disagreeable, interesting or boring, appreciated or disdained – matters of aesthetic value. You impose a similar discipline upon yourself in making your recommendations and evaluations. In this way we can share aesthetic experiences and aesthetic value. It is a

normative thing, but it is not done out of coercion.

When we turn back to morality, you can now say: “Ah! Maybe what morality is partly about is making possible certain kind of lives, or giving certain meanings to our lives? And maybe what pulls us into morality is not just a sense of duty, but a sense of wanting our acts to have a certain meaning, a value others can appreciate and share, rather than merely personal significance?”

It seems to me you are doing to wants and obligations what has been done with facts and values: making them the same?

Yes, that is right, although there is a very distinct kind of want, that involves imposing a discipline upon oneself in order to realize or express this want or concern, which therefore feels like an obligation. So, when kids are learning English, they want to speak like grown-ups, and thus impose upon themselves the discipline of trying to use the words correctly. If they can do this, they can communicate back, and that gives them a new power, a connection with others. They sense they have accomplished something.

When I say “obligation” here, I am talking in the mode of Hume, for example: obligation and interest are not opposites. It is what he calls an “interested obligation”. Even Kant locates the will in what he calls “the faculty of desire according to concepts” – a distinctive kind of interest. He also recognized explicitly in several places that this interest, which draws us into morality, is like nothing so much as the interest that draws us into aesthetics. It is a respect for certain kind of value that we recognize, and cannot help but appreciate and respect. That is how you can go from aesthetics to morality.

You are talking about human development and learning, and you relate that to happiness. What is your view on virtue ethics?

That is a good question. There is a fair amount of evidence that human behavior is very “situational”. That is, whether I am going to behave generously in a given case depends very much on particular features of the situation. Suppose you go to a shopping center and perform this experiment: You have someone carrying a bundle of papers stand near a pay telephone, waiting until a person goes to the pay telephone, and then walking past dropping the bundle. It turns out that if, at the beginning of the experiment, you had put a dime in the coin return slot of the telephone, the person who went to make the phone call and found the dime will help the one who dropped the bundle in about 80% of the cases. If you do not put the dime in the phone slot, it is more like 10%.

You have to ask; “How can finding a dime make the diffe-

rence between doing this generous act of helping someone or not? Are not some people generous and some people not generous?” And the answer seems to be: no, we are all a mix. Some situations bring out the generosity in almost everyone, others bring out the selfishness. I do not believe, as many virtue theorists do, that there are features of character which are the *primary* explanation factor in why people act the way they do. Take something horrible like what happened in Nazi Germany. Was Nazism possible because the majority of Germans at that time had bad character? No, it was because circumstances were created in which perfectly ordinary people were induced into logics of military vengeance and social purification. The same regrettable pattern has been seen many times in many countries. We should think: “That could have been us. In such circumstances, we would probably do something very similar.”

So, I do not think that virtues in the classic sense can be the foundation of morality. But I do think there is something like virtue ethics that *is* of fundamental importance: more attention should be paid in ethics to the question of developing capacities. And that is partly a matter of creating situations, because the capacities are more developed if there are situations in which they are exercised. Aristotle had the view that character is like a muscle, and can be strong only if actually exercised regularly.

We can create a climate which encourages cooperation and contribution, and where these become what Aristotle might call “habits of life”. Or, we can create a climate in which the opposite happens. For example, if you go around and look at graduate programs in philosophy, you will find that there are some programs where the graduate students have their own discussion groups, read each other’s papers, share ideas, or go out after seminars to talk together. And there are other graduate programs in which students do not do this at all—they are very competitive and keep to themselves. I do not think that is because there are virtuous people in one program and non-virtuous people in the other. It is rather that a climate has been created in which the generosity we are all capable of, and the benefits we are capable of sharing with others, are brought out. I think we should pay much more attention to the climate and the habits it creates, and a lot less attention to rules alone.

I would like to ask you before we end the talk: I have a feeling that the work you are doing maybe have some higher end – that you want to contribute to society in some way – maybe contributing to changing a development that is not so good?

Yes, I would like to think that philosophy can make a difference – that one can make a difference as a writer and teacher of ideas. I have this sense that there is a great deal of knowledge which is not widely shared, and which – if it were shared – would actually help change things in a good way. I have tried over time to figure out ways of doing that.

Sometimes this means trying to affect people’s thinking with one’s writing. Sometimes it involves giving public lectures. For example, I gave a public lecture a few months ago on world poverty, and one of the things I argued was that America gives a relatively small percentage of our national income to help reduce world poverty or defeat diseases. A small fraction compared to Norway. And the reason we do not do it, is because we think that it would hurt our standard of living. But if you look at the research on well-being, that is not the case. We could have 5% fewer material goods – as we did, say, 30 years ago – and still lead lives just as satisfying. Moreover, we would feel better; because doing generous things reliably makes people feel better about themselves. We would get out of the defensive mode we now adopt of: “Do not blame me for that! It is not my fault you are poor, so you have no right to my money.” This is *not* a positive emotional state to be in. My pitch in this lecture was: We are failing to notice, because we worry so much about our well-being, how our worrying and defensiveness is obstructing us from doing something that would make us feel better – and would make an awful lot of other people feel better.

I hope that these changes can come about. The generation that is coming up is the first generation in history that really sees the very serious environmental problem we create by the way we live. Without someone pointing a gun at them, they are beginning to make changes in their lives to try to reduce these harms. No previous civilization has ever done that. And yet, I think, it is happening! They are requiring it from themselves. That gives their acts new meaning for them, and gives them a sense of the value of living, of the difference they can make. I am optimistic.

NOTES

1 <http://law.usc.edu/assets/docs/railton.pdf>

LYKKENS FILOSOFI

Lykkens filosofi
Einar Øverenget
Aschehoug
2006

av Lise Storm Karlsen

«Hva skal til for å bli lykkelig? Er *du* lykkelig? Hva er egentlig lykke?» Dette er spørsmål Øverenget stiller seg i følge omslaget på boken; «Øverenget gir oss ulike definisjoner av lykke, inspirerer oss til å ta ansvar for egen lykke, og viser ikke minst hvordan vi selv kan bidra til å bli lykkelige».

Dette synes med andre ord å tilhøre både genren selvutvikling og filosofi, boken bør derfor både inspirere og informere. Hvordan løser han så dette? Øverenget gir først sin egen beskrivelse av filosofi:

Ordet filosofi kan nok bringe tankene hen til verdensfjerne tenkere med nesen vendt mot skyene, men filosofien handler ikke om å fortape seg i spørsmål større enn livet. Filosofien har livet som tema – livet slik vi lever det.

Han presiserer videre med en definisjon som synes å være i Heideggers ånd: «Jeg pleier å si at det er et systematisk forsøk på å forstå det man allerede kan, å legge merke til det man tar for gitt» (ss. 9-10). Dette kan også ligne litt på Arne Næss' prosjekt i boken «Livsfilosofi», som i følge Næss ikke er ment å være en fagfilosofisk bok med referanser og litteraturliste, men heller en bok som kan åpne opp for nye måter å betrakte sin tilværelse på – sett fra følelsenes ståsted. Men i motsetning til Øverenget sin beskrivelse av filosofi, avviser ikke Næss filosofien slik den tradisjonelt defineres – som en hyllest til fornuften. Han presiserer bare at dette ikke er tema i «livsfilosofien» hans. Øverenget gir til sammenligning en vel snever/ekskluderende og absolutt beskrivelse av hva filosofi dreier seg om – hvis dette fra hans side er ment å gjelde like generelt som det gis uttrykk for. På den annen side er det et poeng at filosofien *også* handler om livet og ikke kun om det

generelle, abstrakte eller universelle. Programomtalen for filosofi ved Universitetet i Oslo sier filosofi handler om refleksjon og utveksling av tanker med «klarhet, presisjon og analytiske evner». Det er en *måte* å reflektere på, uansett i hvilket felt. Det er en strukturering av tanken.

Med utgangspunkt i sin egen definisjon av filosofi, begynner Øverenget sin livs- og lykkeutforskning med Sokrates og hans oppfordring, «Erkjenn deg selv!» Filosofien gir ikke svar, påpeker Øverenget, men stiller spørsmål, slik at vi kan få øynene opp for det livet vi lever, og dermed kan ta stilling til hvordan vi bør leve. Her stusser jeg over *bør*. Denne boken har ikke normativitet som tema, den handler om den enkeltes liv, om hvordan vi *vil* leve og om å lytte innover. Jeg gjør her et poeng av dette fordi jeg mener filosofi dreier seg om presisjon i tanke og uttrykk; begrepene «bør» og «vil» gir ganske forskjellige assosiasjoner.

Når utgangspunkt i boken er Sokrates sitt, spør jeg meg: Vil Øverenget være en Sokratiske fødselshjelper? Dette innebærer i så fall en *dialog* hvor leseren *selv* skal forløse svarene, og denne strategien kommer klart fram i oppbyggingen av boken. Øverenget stiller mange spørsmål. Det blir rent ut overveldende til tider:

Lykke. Hva innebærer det? Hva finner vi når vi finner lykken? Hva søker vi når vi søker lykken? Hva skal jeg egentlig svare når noen spør meg om jeg er lykkelig? Kan jeg oppnå noe utover god helse, friske barn, god sex og god økonomi? Sikkert. Men er det viktigere? Er det noe annet et menneske kan oppnå som mer fortjener betegnelsen lykke?

Uten å komme med svar legger han videre ut om hva lykken *ikke* er. Noen hint om fokuset:

Det moderne mennesket er underveis. På vei til noe annet. Vi er ikke der vi vil være. Vi blir ikke fornøyde selv om vi har nok. Rike mennesker har for lite penger. Berømte mennesker for lite berømmelse, maktmennesker for lite makt. Og resten av oss har for lite av absolutt alt. Mette mennesker er stadig like sultne – om enn på en annen måte enn de som virkelig er sultne (s. 20-21).

Han ser også lykkebegrepet i forhold til ideen om tilfeldighet, flyktighet og skjebne: «Enkelte vil ha det til at tilværelsen er fullstendig urettferdig, og at lykke og ulykke rammer med en vilkårlighet som intet menneske kan begripe. Kanskje vi straffes for tidligere liv, eller for forgjengeres handlinger?» (s. 36) Lykkeprosjektet sett i disse perspektiver blir en håpløs og meningsløs beskjeftigelse.

Etter min mening, drøyer han for lenge ved fremstillingen av hva lykke ikke er. Meningen med dette er kanskje å pirre leserens refleksjonslyst i håp om at nysgjerrigheten driver leseren fremover i teksten, men den negative vinklingen svarer ikke til hva en venter seg av en bok om lykke. Fremstillingen oppleves uten oppbygging eller fremdrift; han gjentar seg selv og legger frem mye gammelt nytt uten overraskelser eller nytenkning. Men det positive kommer likevel i små hint underveis, og da som oftest som variasjoner over påstanden om at lykken er en innstilling til livet. Jeg kan være enig i dette, men det forblir kun overflatiske, løse påstander. Jeg leser meg gjennom store deler av boken uten å finne de filosofiske refleksjonene, uten at jeg får innfridd de forventningene som bokomslaget og Øverengets posisjon som filosof vekket i meg før jeg begynte å lese. En litt for tilfeldig struktur er med på å bygge opp min misnøye. Av og til tar han noen merkelige vendinger i teksten. Tanker om flaks virker unødvendige og malplasserte midt i refleksjonene om skjebne og ufrihet. Brått nevnes middelveien, og så handler det plutselig om frihet igjen. Det blir derfor både springende og gjentagende.

I tillegg opplever jeg første del av boken veldig desillusjonerende. De første 140 sidene er kun diagnose uten kur, og det topper seg med «Uværsskyene» fra side 97. Der snakkes det blant annet om hobbesiansk naturtilstand, kjedsomhet, pessimisme og desillusjonisme (Voltaire, Schopenhauer og Zapffe). Lyspunktet her er at filosofene nevnes i mer enn én setning, og lykkebegrepet undersøkes dermed mer i lys av disse tenkerne og mindre gjennom historier, egen synsing og erfaring.

Men – på side 140 – skjer det et skifte til en mer positiv beskrivelse av lykkebegrepet. Epiktets filosofi brukes her innledningsvis til å utdype dette: «Det er om å gjøre å være

Illustrasjon: Ragnhild Aamås

herre over sitt eget liv, helt uavhengig av hva omgivelsene påfører deg av nederlag, lidelse og sorg. Det er om å gjøre å skille mellom det du har makt til å gjøre noe med og det du ikke kan gjøre noe med». Dette poenget underbygges godt av Øverenget gjennom historien om hvordan psykiater Viktor Frankl taklet oppholdet i en av nazistenes konsentrasjonsleire – hvordan han en dag ble oppmerksom på det han kaller «den siste av de menneskelige frihetene», som blir karakterisert slik på side 145:

De kunne fornedre og torturere ham, de kunne la det skinnede gjennom at det når som helst kunne bli hans tur til å ende i gasskammeret – de kunne la ham forbli i den totale uvisshet om han kom til å leve i morgen eller ikke. Men de hadde fortsatt ikke fullstendig makt over ham. Han kunne fortsatt bestemme hvordan disse ytre omstendighetene – hvor forferdelige de enn måtte være – skulle påvirke ham.

Et annet poeng som fremmes er at ulykker ikke er ensbetydende med ulykke. Lykke kobles med andre ord sterkt til frihet, men ikke som en ytre bevegelsesfrihet. En rullestolbruker kan for eksempel ha en klarere forståelse av egen frihet enn en med «en lammende form for grenseløshet», fordi rullestolbrukeren «møter begrensninger som vekker frihetens mulighet». Frihet er med andre ord «en mulighet til å bestemme hvordan du ønsker å ha det innenfor dine rammer» (s. 138-139). Det handler om å være «sin egen autoritet» (s. 148), eller om «å få øye på seg selv» – om selvrespekt, identitet og om forholdet til seg selv og sine omgivelser (f.o.m. s.161).

Han har noen meget gode poenger og eksempler i sis-

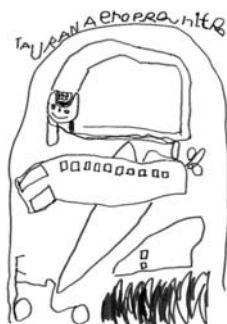
te del av boken, men dessverre blir poengene for mange over for få sider. Dette kunne virkelig ha fått større plass. Til tross for det positive skiftet, får jeg likevel aldri syn på noen «lykkekur» – noen konkrete grep jeg kan gjøre for å bli lykkeligere. Slik sett er det ikke bare de filosofiske refleksjonene som mangler, men boken er heller ikke i tråd med selvutviklingsgenren.

Det jeg opplever som positivt med boken er det lette språket, og anekdotene, som sannsynligvis vil være gjenkjennelige for mange. Og selv om refleksjonene rundt lykkebegrepet blir altfor overflatiske, springende og ufullstendige, så kan de nok oppleves som intuitive for mange. Så for de som ikke har reflektert noe særlig over «lykke» er

det godt mulig at Øverengets strategi fungerer, og gir rom for ettertanke og selvinnsett. Men Øverenget bringer oss ikke videre. Kildehenvisninger og litteraturliste mangler. Det er synd, for det kunne hjulpet leseren videre hvis en skulle komme til å bli nysgjerrig på filosofi etter å ha lest boken.

Kanskje er det «Filosofisk selvutvikling» Øverenget prøver seg på? Men fremstillingsmåten blir likevel så uryddig og overflatisk at både filosofien og selvutviklingen blir borte. Det blir en bok som ikke helt vet hvor den vil. Øverenget yter ikke filosofien rettferdighet ved å kalle dette prosjektet for filosofi!

LIKER DU Å TEGNE ELLER TA BILDER?

Trenger du et sted å få vist fram arbeidene dine?

Filosofisk supplement trenger både bilder og illustrasjoner.

Send oss en mail med skisser, bilder eller ideer på e-post:
filosofisk-supplement@ifikk.uio.no

Mer info finner du også på vår hjemmeside <http://foreninger.uio.no/filosofisk-supplement/>

LYST TIL Å PRØVE DEG SOM BOKANMELDER?

Her er noen forslag...

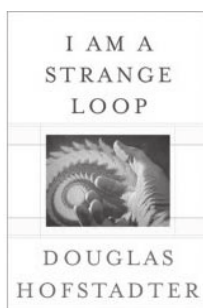
Habermas - Kritiske lesninger
Odin Lysaker, Gunnar C. Aakvaag
Pax Forlag, Oslo.

Frykt
Lars Fr. H. Svendsen
Universitetsforlaget

10 Moral Paradoxes
Saul Smilansky
Blackwell Publishing

I Am a Strange Loop
Douglas Hofstadter
Basic Books

Tid og rom
Truls Wyller
Universitetsforlaget

Har du en filosofibok du har lyst til å anmelde vil vi gjerne høre fra deg. Av listen under kan man la seg inspirere til å være kritiker av de filosofiske heltene. Vi skaffer anmeldereksemplar av de fleste norske utgivelsene om du kontakter oss på e-post: filosofisk-supplement@ifikk.uio.no.

- Plotinus on Intellect* av Eyjolfur Kjalar Emilsson, Oxford University Press
- The Ethics of War* av Henrik Syse, Gregory Reichberg og Endre Begby (red), Blackwell.
- Under kunnskapens tre. Om selvberisstheden* av Helge Salemonsens, Vidarforlaget.
- Dialog og danning - Det filosofiske grunnlaget for læring* av Tove Pettersen og Inga Bostad (red), Spartacus Forlag
- Machiavelli – Reven i hønsegården* av Trond Berg Eriksen, Universitetsforlaget.
- Speaking of Freedom* av Diane Enns, Stanford University Press.
- Donald Davidsons Truth-Theoretic Semantics* av E. Lepore og K. Ludwig, Oxford University Press.
- Darwinism and its Discontents* av Michael Ruse, Cambridge University Press.
- Understanding Space-Time* av Robert Disalle, Cambridge University Press.
- Dumb Beasts and Dead Philosophers* av Cathrine Osborne, Oxford University Press.
- The Price of Truth* av David B. Resnick, Blackwell.
- Merit, Meaning, and Humane Bondage: An essay on free will* av Nomy Arpaly, Princeton University Press.
- The problem of evil* av Peter van Inwagen, Oxford University Press.
- The Knowability Paradox* av Jonathan L. Kvanvig, Oxford University Press.
- Plural Predications* av Thomas McKay, Oxford University Press.
- Deadly Vices* av Gabriele Taylor, Oxford University Press.

THE PRIMACY OF KNOWLEDGE: A CRITICAL SURVEY OF TIMOTHY WILLIAMSON'S VIEWS ON KNOWLEDGE, ASSERTION AND SCEPTICISM.

av Heine Alexander Holmen

Hva handler masteroppgaven din om?

Mitt masteressay behandler sentrale temaer i arbeidet til en av vår tids viktigste kontemporære filosofer, briten Timothy Williamson, som er Wykeham-professor i logikk ved Oxford. Williamson forsvarer i boken *Knowledge and Its Limits* en såkalt kunnskapskonsepsjon der begrepet om kunnskap fungerer forklaringsmessig primært og er nøkkel til forståelse av problemer innenfor bevissthetsfilosofi, epistemologi, og språkfilosofi. Slagordet er ganske enkelt: "Kunnskap først!" Min oppgave søker derfor i første rekke å belyse samt forsvare et plausibelt begrep om kunnskap ved å svare på spørsmål som: Hva sier vi om en aktør *S* når vi påstår at *S* vet at *p*? Eller: Hva er den underliggende metafysiske relasjonen mellom en epistemologisk aktør og det hun vet? Dernest forsøker jeg å begrunne gehalten av dette ved å vise begrepets anvendelse på andre problemflater, som å analysere talehandlingen å påstå noe *p* samt besvare utfordringen fra radikal epistemologisk skeptisisme.

Hva argumenterer du for/mot i oppgaven?

Kort fortalt argumenterer jeg for tre ting: At kunnskap er en rent mental tilstand eller relasjon; At bevisstheten og dens innhold radikalt består i og avhenger av den eksterne verden utenfor aktørens egen kropp; Samt at begrepet om kunnskap er nøkkelen til vår forståelse av rasjonelle aktører. Det siste punktet gir seg utslag i to konkrete påstander, nemlig at en aktør bør tro at *p* og påstå noe *p* bare hvis aktøren har kunnskap om det hun tror eller påstår. Legg merke til at det som følger av denne konsepsjonen er at viten eller kunnskap fungerer som betingelse for hva rasjonelle aktører bør gi sin tilslutning til – det være seg som verbal ytring (påstand) eller i sitt stille sinn. For det første gir dette oss en nøkkel til å demme opp for radikal epistemologisk skeptisisme, noe jeg utforsker i de to siste kapitlene av mitt essay. For det andre innebærer dette at vi kan se kunnskap som forklaringsmessig viktig i forståelsen av rasjonelle aktører og derav også som viktig for praktisk rasjonalitet. For eksempel vil det være plausibelt å krevne av en rasjonell aktør at hun bare handler på basis av noe hun vet. Med andre ord viser min argumentasjon – om den lykkes – at begrepet om kunnskap er viktig ikke bare for forståelsen av epistemologi, men også for handlingsfilosofi og praktisk filosofi mer generelt. Dette er også noe jeg har tenkt til å utforske mer i min doktorgrad ved CSMN.

Hvorfor bør andre lese oppgaven din?

Strengt tatt vil jeg oppmuntre så mange som mulig til å kaste seg over Timothy Williamsons egne ting fordi det er mye snadder å finne for seriøse filosofer i bøkene hans samt i de mange artiklene han har gjort fritt tilgjengelige på hjemmesiden. Med tanke på at Tim skriver teknisk utfordrende og gjerne befatter seg med detaljerte problemstillinger innenfor epistemisk logikk, sannsynlighetsberegning eller beslutningsteori tror jeg min oppgave kan fungere godt som innføring og utdyping av det større filosofiske prosjektet som ligger til grunn for hans kunnskapskonsepsjon. Dessuten gjør det alltid godt for filosofer å bryne seg mot skikkelig analytisk filosofi så det teller vel også for at folk bør lese litt på oppgaven min...

Hva er dine planer for fremtiden?

Først og fremst tenker jeg å jobbe videre med god filosofi – som vil si relativt kontemporær filosofi forholdsvis trygt plassert på den analytiske siden av kjølen – innenfor temafelt som språk, rasjonalitet, bevissthet, sannhet, mening og kunnskap. Dette vil jeg gjøre under folden til IFIKKs nye senter for fremragende forskning, CSMN, da jeg har fått tilslag på min søknad om stipend for å gjøre min Ph.d. ved senteret med oppstart ca november-desember.

**"FINNES DET TEMAER SOM ER SÅ SENSITIVE AT VI BØR UNNGÅ Å FORSKER PÅ DEM?"
"SKEPTISISME – VEIEN TIL DET GODE LIV?"**

av Anne Rose Røsbak Holmen

Hva handler masteroppgavene dine om?

Som masterstudent valgte jeg essayvarianten. Det vil si at jeg skrev to mastergradsessay (og hadde en skriftlig eksamen) istedenfor å skrive én større masteroppgave.

Ønsker vi å vite det, dersom det er mulig å teste hypotesen om at menn er bedre rustet for å hevde seg i matematikk enn kvinner? Denne typen spørsmål er utgangspunkt for det første essayet ("Finnes det temaer som er så sensitive at vi bør unngå å forske på dem?"). Jeg ser nærmere på de negative virkningene kunnskapsproduksjon kan ha, og spør om målet om at vitenskap skal fremme velferd bør veie tyngre enn idealet om forskningens frihet.

I det andre essayet ("Skeptisisme – veien til det gode liv?"), behandler jeg Sextus Empiricus' påstand om at skeptisisme leder til det gode liv. Skeptikeren utsetter å felle dom om uklare ting, og det gir sinnlig ro, mener Sextus. For å vurdere påstanden, skjelner jeg til Immanuel Kants teori om det skjønne, Søren Kierkegaards beskrivelse av den estetiske livsanskuelse, og til nyere klinisk psykologi.

Hva argumenterer du for/ mot i oppgavene?

I det første essayet hevder jeg at det er bedre å vite enn ikke å vite når det gjelder temaer som opptar oss. Det er ikke nødvendigvis noen motsetning mellom epistemiske mål og velferdsmål. Vitenskapelig virksomhet berettiges nettopp gjennom troen på at kunnskap fremmer velferd.

Skeptisisme leder til det gode liv, mener Sextus. I det andre essayet argumenterer jeg for at dette er en problematisk påstand. Skeptikeren inntar en betraktende innstilling til livet. I moderne psykologi betegnes en slik innstilling som et symptom på depressive episoder heller enn et godt liv. Skeptikeren gir dessuten opp å søke etter sannhet. Ved å si nei takk til erkjennelse, hevder jeg at skeptikeren går miste om noe som er vesentlig for det gode liv.

Hvorfor bør andre lese oppgavene dine?

Fordi jeg behandler viktige spørsmål med hensyn til kunnskap, forskning og det gode liv.

Hva er dine planer for fremtiden?

Jeg vil fortsette å lese og skrive filosofiske tekster. Nå jobber jeg i Humanistisk Akademi, og det gir meg en fin mulighet til å fortsette med filosofisk aktivitet. Vi tilbyr kurs og foredrag rettet mot folk i arbeidslivet, og bruker filosofien til å kaste lys over arbeidshverdagens problemstillinger.

NESTE NUMMER:

«Antikken»

Filosofiens vugge. Den kritiske og vitenskapelige tenkemåtenes vugge. Filosofihistorien er, som kjent, intet annet enn fotnoter til Platon. Noen mener imidlertid at det kun er antikens etikk som har overlevd filosofihistoriens press, andre påpeker et mangfold av innflytelse fra antikken på vår samtids tenkning. Hva er dyd? Hva er rettferdighet? Hva er kunnskap? Hva består virkeligheten av? Temaene fra antikken satte dagsorden for filosofien som skulle komme i årtusener etter. Filosofisk supplement ærer vårt fags opphav.

ØNSKER DU Å SKRIVE FOR OSS?

Filosofisk supplement er et studentdrevet tidsskrift tilknyttet Program for Filosofi ved UiO. Vi trenger stadig nye tekster, både hva gjelder artikler, anmeldelser og intervjuer. Har du en filosofisk tanke å formidle? Eller en nyere filosofibok å reflektere rundt? Kan du få en spennende filosof eller tenker i tale i et intervju?

Ta kontakt på e-post: filosofisk-supplement@ifikk.uio.no

Mer info og retningslinjer finner du også på vår hjemmeside <http://foreninger.uio.no/filosofisk-supplement/>

Julius Brynstad Jørgensen, f. 1984. Filosofi-bachelor, UiO. Profesjonsstudiet i medisin, UiO.

André Lylum, f. 1975. Master IT-SLP, IFI, MN, UiO. Tidl. forsknings ass. LOGON. Kontakt: andrely@ifi.uio.no

Ivar Glundberg, f. 1980. Masterstudent filosofi, UiO. Redaksjonsmedlem Filosofisk supplement.

Anders Fjeld, f. 1983. Mastergradsstudent i filosofi, UiO.

Lise Storm Karlsen, f. 1963. Bachelorgrad i økonomi. Mastergradsstudent i filosofi, UiO.

Ragnhild Aamås, f. 1984. BA Billedkunst ved Kunsthøgskolen i Oslo.

Henrik Lindal Jensen, f. 1982. BA (Hons) i Fotografi ved Falmouth College of Arts. www.henriklindal.com

Truls Hagbart Grimstad, f. 1981. Student ved Arkitektthøgskolen i Oslo.

